

DS DĚTSKÉ SCÉNY 1

SVITAVY - SOBOTA - 11. ČERVNA 2011

ČÍSLO

ÚVODNÍK

Po devětadvaceti letech se kruhem Dětská scéna vrací do Svitav a sní i její tiskovina, Deník Dětské scény. Stále stejný a přesto každý rok trochu jiný. V letošním roce chceme využít neokoukanosti staronového působiště. Silně na nás působí prostory, se kterými se setkáváme – Ottendorferův dům a Fabrika. Deník se nám rodí ze střepků – pocitů, dojmů, letmo zachycených slov, průvodců a místních pamětníků. Realita a fikce jsou dvě strany stejné mince. Tradice a novost, neotřelost, mozaika založená na logických spojkách, ale i na náhodném posunu vpřed či vzad. Rádi bychom docílili toho, aby byl Deník Dětské scény nadále novinami pro účastníky přehlídky, s přesahem na dospělě zainteresované na oboru. Rádi bychom ho měli i zábavný a neotřelý. Záměrně jsme nepřipravovali žádné články dopředu, schválně jsme neplánovali, co bude v kterém čísle. Jsme otevření změnám. Chtěli bychom využít víc potenciálu účastníků, chtěli bychom je zaměstnat psaním a také čtením. Rádi uvítáme příspěvky seminaristů a dalších účastníků přehlídky. Chceme se hodně ptát, začali jsme u dětských recitátorů a nabízíme několik rozhovorů s recitátory ve třetí kategorii. Chceme uvádět současné dětské divadlo do dalších souvislostí – proto otiskujeme teoretické exkurzy do známých hereckých systémů. Chceme odrážet aktuální přehlídkové dění – proto fotografie. Máme tentokrát tři mladé pomocníky – Aničku, Honzu a Vojtu, kteří umějí přidat ruku k dílu – a doufáme, že jim jejich nadšení vydrží. A také doufáme, že se přidají ještě někteří další a pomohou nám posunout DDS zase kousek dál, k nové kvalitě. Redakce sídlí ve třetím patře Fabriky a ráda přijímá návštěvy. Neváhejte!

Iva Dvořáková

NAHLÉDLI JSME...

... DO DÍLEN DRUHÉ KATEGORIE

Ústředním motivem celého setkání byly židle. Celá dílna tak jasněji a soustředěněji směřovala k jedinému vytčenému cíli. A cílem prvního setkání bylo seznámení se všech recitátorů.

Židle byly výchozím bodem pro všechny aktivity, které vedoucí měla pro recitátory připravené. První aktivitou bylo sdělení jména spojeného s přídatným jménem, které recitátora charakterizuje. Tak se z vedoucí Kačky stala větrací Kačka a vedoucí Dan se charakterizoval jako tichý. Postupným opakováním a přemísťováním hráčů po kruhu si hráči mohli poutavou formou zapamatovat jména svých kamarádů. To, jak byli šikovní v této fázi zapamatování si jmen ostatních hráčů, si mohli ověřit ve hře na babu, která se postupně blížila k jednomu ze sedících hráčů. Ten se z ohrožení babou mohl zachránit tak, že řekl jméno jiného hráče sedícího v kruhu.

Vznikaly zajímavé situace, kdy hráč-baba nevěděl, za kým se má vlastně vydat.

Aby hry na opakování si jmen nebyly příliš dlouhé, zvolili vedoucí aktivitu, která zdánlivě se jmeny nesouvisela, ale větrací Kačka v průběhu hry hráče neustále oslovovala jmény, a tak vlastně k vytčenému cíli nenápadně směřovala i touto hrou. Hra se jmenovala Pan X a hrála se tak, že zvolený hráč se snažil dosednout na jedinou volnou židli, která byla ve vymezeném prostoru k dispozici. Ostatní hráči se tomu snažili zabránit tím, že se ji snažili obsadit, čímž ale uvolnili svoje místo a pan X měl opět možnost zasednout jinou prázdnou židli. Tato hra hráče velmi bavila. Větrací Kačka zaváděla různé motivace, které směřovaly hlavně k utlumení přílišné aktivity hráčů, takže si hráči vyzkoušeli variantu tichého či pomalého pana X. Postupně hráči sami přispívali vlastními variantami, jak tuto hru obměnit. Vznikla tak varianta na dva pány X. To už byl ale nejvyšší čas změnit aktivitu.

Hráči udělali z židlí kruh a vždy jeden z hráčů vstoupil do kruhu a řekl jak se jmenuje a co obvykle dělá touto dobou. Ostatní hráči se pak měli pokusit dotvořit sousoší ze svých těl, aby tak obvyklou činnost hráče zobrazili. Bylo příjemné sledovat, jak se hráči nespokojili jen s pouhou nápodobou dané činnosti, ale jak k danému úkolu přistupovali tvořivě. V sousoších se snažili zobrazovat i mezilidské vztahy a více postihnout atmosféru celé situace.

Celá dílna probíhala v hravém a tvůrčím duchu a byla dobrým startem pro další setkávání a přípravu před vystoupením, které recitátory druhé kategorie čeká v neděli.

Vojta Maděryč

Na začátku byla honička, ve které, když už nemůžete popadnout dech, chytíte druhého za ramena a baba vás už nehoní. „Zase já...vždycky já.“ Pištění, honění, schovávání. V dalším okamžiku se z dětí stávají pistolníci – Pif paf! V kruhu musíte namířit na toho, jehož jméno Kája vysloví. Buď někoho pífnete nebo budete pífnuti sami a vypadnete ze hry. Musíte si

zapamatovat jméno toho, který stojí vedle vás...Takhle vypadá večerní rozehrávka na dílně pro recitátory kategorie 2. Děti pravidla her rozšiřují, vymýšlejí nová, je vidět, že se zde sešly opravdu tvůrčí individuality, které není jednoduché v některých okamžicích utišit či usměrnit.

Protože už děti znají z odpolední dílny svá jména, teď si představují místa, ze kterých pocházejí – kreslí dominanty svých měst a vesnic („A co je to ta dominanta?“), které pak, když je ostatní uhádnou, nalepí na mapu České republiky. Dominanty jsou rozličné: od klasického Brněnského kola a Valašského muzea v přírodě, přes park v Ostrově, který je pro Ostrovany osmým divem světa, až k nákupnímu centru Halina v Novém Městě...Zajímavým zjištěním je, že největší dominantou v okolí Prahy je pole lán.

Pak se děti rozdělují do skupin podle toho, z jakých krajů či širších oblastí pocházejí a pokouší se vytvořit živý obraz toho, co je pro jejich kraj tím nejtípičtějším – po zajímavé „procházce“ po vlastech českých, při které si živé obrazy navzájem prezentují a která probíhá v naprosté tichosti (Kdo by to byl do nich řekl?), nenastává vysvětlování toho, co kdo tím či oným obrazem chtěl vyjádřit, z dětí se stávají průvodci expozic – stále ve stejných skupinkách si připravují průvodcovský výklad k živým obrazům ostatních. Kája a Kačka – lektorky - tedy došly s dětmi v dílně k vytvoření milého průvodcovského výstupu, který je tak trochu site-specific – východiskem mu bylo konkrétní místo, konkrétní kraj a pohled dětí na něj. A to dětský pohled nespoutaný fakty. Na konci jsme tedy dozvěděli nové informace např. o T.G.Masarykovi. Jeden z živých obrazů byl totiž protestem proti evropské genocidě leguánů – tento výjev si velmi oblíbil právě tatíček Masaryk, jelikož doma leguány choval...A další příklad: symbolem míru po 1. světové válce se v jednom z živých obrazů stává arabský farář...Je fajn, že recitátoři, kteří budou tento víkend přece jenom víc orientovaní na individuální výstupy, měli v téhle dílně možnost se seznámit a vytvořit něco dohromady a že to byla docela sranda.

Tereza Vyvíjalová

...DO DÍLEN RECITÁTORŮ ČTVRTÉ KATEGORIE

ANEB VZNIKL NÁM TU KOLEKTIV!

Dozněla slova Jakuba Huláka a pár minut na to se již před vchodem do Fabriky srozovali recitátoři do svých kategorií. Byli to lidé různí: tlustí, hubení, různého názoru, věku i pohlaví, z různých končin republiky. Spojovalo je však jedno. Zaujetí pro recitaci, láska k této netradiční činnosti, touha projevit svůj vlastní názor před jinými. Rázem nastala situace, nad kterou by sociolog zaplesal - vzniklo nám tady několik nových kolektivů. Nejsou to kolektivy nijak atypické, i v těchto se po čase ukáží vůdci skupiny, demagogové skupiny, vtipálci skupiny i několik zakřiknutých jedinců, všechny je ale spojuje stejný zájem. To je, jak nám mnoho

recitátorů potvrdilo, jedna z největších předností svitavských dílen.

My jsme se rozhodli sledovat osud čtvrté kategorie, protože jeden z nás je sám jejím členem a druhému je tato věková skupina nejbližší.

Čtvrtá kategorie se pod vedením Markéty Zborníkové a Žanety Kaňové vydala do učebny biologie místní Střední zdravotnické školy. Jakmile jsme odkládili lavice, které zde zůstaly po studentech, utvořili jsme klasický kruh - nejspravedlivější útvar, ve kterém každý vidí každého. Nejprve bylo samozřejmě nutno se seznámit. Pro tento účel si vedoucí připravily několik klidných i akčnějších seznamovacích her. Už tady se začalo projevovat, z jakého těsta je kdo uhněten. Ve vzduchu byl stále cítit ostych, který se několik odvážnějších jedinců snažilo prolomit. A vskutku netrvalo dlouho a atmosféru ostychu nahradila atmosféra přátelská a vlídná. Po první hodině jsme se rozházeli už jako kolegové.

Hana Krejčová a Jaroslav Rác, naši noví kolegové, se kterými jsme se dali do řeči, jsou na celostátní přehlídce oba poprvé. Překvapilo je, jak „fikaně“ bylo recitátorům určeno pořadí, ve kterém budou recitovat. Během neškodně vypadající hry, kdy si každý zabral svoje číslo, by je ani nenapadlo, jak důležité rozhodnutí právě udělali. Noví recitátoři si zkrátka budou muset na finty našich lektorů zvyknout.

Druhý sraz naší skupiny se nesl ve znamení diskuze. Měli jsme vybrat to nejdůležitější, co musí každý dobrý recitátor umět. Abychom to doložili, předváděli jsme, jak to vypadat nemá. Zde už se naplno projevil naturel jednotlivých recitátorů. Divoká gestikulace, sliny od úst, na druhou stranu toporná artikulace - to vše naše recitátory irituje a to vše si s chutí zparodovali. Během diskuze a ukázek se na připravené tabuli objevily tyto pojmy: přirozenost, dynamika, vzhled, artikulace, oční kontakt, intonace a výběr textu. Po chvíli byly za nejdůležitější zvoleny: přirozenost, oční kontakt a volba textu. Pro Ada-

ma Langeru je například nejnejpříjemnější, když recitátor na jevišti přehrává. Měl by být přirozený, divák by měl uvěřit tomu, co říká. Pro Vojtu Palma je naopak primární výběr textu. Markéta Aranyosová klade důraz na kontakt s divákem, recitátor by měl předat hlavní myšlenku. Dost vášnivě se mluvilo o prostředcích využívaných při recitaci. Někomu například vadila tenká hranice mezi recitací a monologem, jíž se někteří přednášející dotýkají, ba ji snad i překračují. Názory, hlasitě i nesměle projevované, se různily. Nakonec jsme se dohodli na tom, že možné je všechno. Pokud se to umí. Pokud recitátor ví, co chce, za čím jde a jak to chce sdělit, může si dovolit cokoli, ač je to třeba kontroverzní.

Naši recitátoři za sebou mají první den i první velkou diskuzi. Před sebou však mají ještě spousty společné práce. Dnešní den je pro čtvrtou kategorii nejdůležitější. Nikdo neví, cože komu dobrého nese na památku. Nezbyvá než doufat v naplnění údelu recitátorů - totiž podělit se s divákem o svůj názor nejlépe, jak to umí.

M+M (Vítek Malota+Jan Mrázek)

... DO DÍLNY PRO RECITÁTORŮ TŘETÍ KATEGORIE

Pokud se Vám zdá, že tento článek nemá úvod, musím Vám s politováním oznámit, že chyba je zcela jistě na Vaší straně a tento článek zajisté úvod má, jen je pro většinu lidí skrytý. Zn.: Čti v mracích. Zároveň je nutné, abych Vás upozornila, že jste o moc nepřišli. Vraťte se tedy k podstatě článku.

Počátek dílny třetí kategorie vypadal zcela nevinně. Recitátoři spolu s vedoucími usedli v jevišti a utvořili kruh. Nejspíš proto, aby se navzájem neoznačovali ne zrovna lichotivými jmény a zabránili tak pozdějším možným potyčkám, začali hrát hru, která je měla seznámit.

Brzy se atmosféra změnila a k oné nevinosti měla opravdu daleko, nebo alespoň půl kilometru. Měli vymyslet přídavné jméno, které začíná na počáteční písmeno jejich křestních jmen. Krásnou místností s velmi dobrou akustikou se později ozývala slova jako šeredná, agresivní, labilní nebo praštěná. Objevilo se však i příjemné znějící slůvko katastrofická a v neposlední řadě sympatické přídavné jméno sympatický, ospalý či opilý.

Později si recitátoři ohmatávali všemi smysly prostor (a nevím proč zapomněli na lustr) a to hlavně jeviště a o chvíli na to už rázně kráčeli místností a zpívali každý různou větu z jejich textu, přičemž všichni projevili značnou dávku talentu, ikdyž se to někteří snažili překrývat komikou.

A nyní pokus o závěr. Myslím (a to samozřejmě není ironie, jak si možná všichni včetně mne myslí), že je dílna hezky připravila na pozdější umění recitovat. Jestli se to podařilo, posoudí nejlépe oni a o nic méně i Vy, co jste poslouchali. Zde nedopsáno.

Áňa

VČERA JSME VIDĚLI

... RECITÁTORŮ TŘETÍ KATEGORIE

Adam Budař

Marie Latináková

David Prosecký

ZAPSALI JSME...

...Z DISKUSNÍHO KLUBU PRO DOPROVOD RECITÁTORŮ 2. A 4. KATEGORIE

V celkem příjemném prostředí Střední zdravotnické školy se sešlo k diskusi nad vystoupeními recitátorů třetí kategorie asi dvacet rodičů a učitelů, doprovázejících recitátory kategorie dvě a čtyři. Hned na počátku se Jiřina Lhotská ptala na zkušenosti s přípravou recitátorů. Svoji praxi v této věci přiznala zhruba polovina diskutujících. Lektorka popsala formu rozborového semináře pro recitátory, který právě probíhal v muzeu a připomněla také kritéria hodnocení uměleckého přednesu dětí do patnácti let.

Vzápětí všechny vyzvala, aby se stali stínovým lektorským sborem. Spontánně vzniklo celkem pět skupin po 2-5 členech. Nejdříve si stínoví lektori připomněli páteční přednáškové výkony a pak se pokusili vytipovat několik recitátorů, kteří by si zasloužili ocenění a pokoušeli se zformulovat, zač by je udělili. Ukázalo se, že to není nejsnadnější úkol. Zhruba po půlhodinové debatě v jednotlivých skupinách pak každá z nich představila své tipy na oceněné výkony. Z rozhovorů nad recitátory vyplynulo několik aktuálních otázek: Jaká je optimální délka textu pro recitaci? Proč ve třetí kategorii převažuje interpretace prozaického textu? Proč někteří recitátoři „přehrávají“? Je vůbec možné hodnotit přednes objektivně? Proč se tak často některé texty na přehlídkách opakují? Kde získat kvalitní texty pro přednes?

Nad některými položenými otázkami se rozpoutala větší diskuse, jiné zůstaly k zodpovězení na další dny.

Záměrně nepopisuji o kterých recitátorech se mluvilo a co konkrétně se říkalo. Nejzajímavější bylo postupné tříbení názorů, setkávání a střetávání se v nich, upřímnost začínajících „stínových lektorů“ a chápající úsměv na tvářích těch zkušených, kteří dali nováčkům prostor. O některých výkonech se mluvilo dlouho a pečlivě. Výsledkem byla názorová škála, která připomněla, že posuzování uměleckého přednesu je sice subjektivní, ale zároveň je možné stanovit obecná kritéria, jimiž lze konkrétní výkony poměřovat.

Diskutující si velice pochvalovali, že na celostátní úrovni nejde o soutěž, ale o přehlídku, v níž na pořadí nezáleží. Přesto se však nesměle ptali, jací recitátoři lektorský sbor zaujali a kteří by byli označeni za „ty nejlepší“. To, že Jiřina Lhotská připomněla, že každý recitátor, který tu je, si zaslouží ocenění, je však příliš nepřekvapilo.

Ze zaujatého rozhovoru nás všechny vytrhl až telefon jednoho z recitátorů, který oznamoval mamince, že dílny už skončily a všichni čekají na své doprovody před školou.

Iva Dvořáková

ZAPSALI JSME

...Z BESEDY LEKTORSKÉHO SBORU S RECITÁTOŘY TŘETÍ KATEGORIE

Po svých odpoledních vystoupeních v historickém sále Červené knihovny zasedli recitátoři třetí kategorie k besedě s lektory v neméně poutavém prostředí – v Městském muzeu, přímo uprostřed úchvatné výstavy koláží Jiřího Koláře. Transparenty s barevnou výšivkou z roku 1964, vytvořené i ze zástěr a negližé neznámých hospodyň, vlály nad hlavami dětí i dospělých. Ale od výstavy (kterou určitě navštivte!) zpět k přednesu – a koláží mých postřehů z besedy...

Lektorský sbor se rozdělil do tří dvojic a každá z nich opanovala jednu výstavní místnost. Recitátoři korzovali od dvojice k dvojici a sbírali názory a doporučení lektorů. Jakých témat se beseda dotýkala?

- „Možností, jak recitovat Skácela je 1 000!“ (D.K.) Skácelovy texty se ukázaly jako velmi náročné na zpracování, kladou recitátorům hodně překážek. Některým recitátorům se podařilo vyjádřit poetiku textu (např. Ondřej Hradilovi v *Uspávance s Hokusajem*), pro jiné bylo velmi těžké předat Skácelův text posluchačům a dostat do textu atmosféru (Kateřina Šístková - *Uspávanka se starými domy*). Lyrický text neposkytuje tolik prostředků jako epika. Snaha „poprat se“ se Skácelovým textem byla každopádně oceněna u obou zmiňovaných.

- Text psaný nářečím (Zdeněk Galuška: *U Pagáčů na dvoře*) je podle slov lektorů divácky vděčný, poskytuje svérázný humor, ale otázkou zůstává, zda není jediným kladem textu jeho nářeční rovina – humor dialektu totiž převážil nad obsahem textu (i proto, že text byl výrazně krácen, čímž se změnilo jeho původní, zajímavější sdělení).

- Výběr textu, který je tak trochu „srandička“ (Alois Mikulka: *Ježibaba trampem*) není velkou výhrou. Recitátor se takovou volbou připravuje o možnost rozvinout nějaké téma, „přidanou hodnotu“.

- Texty by měly mít přiměřenou délku, aby recitátoři vydrželi s energií (např. Ilja Hurník: *Soutěž*).

- Problematicky je někdy rozpor mezi věkem vypravěče v textu a interpreta.

- Při přednesu volného verše by se měla dělat pomlka za každým veršem, i když myšlenka přechází do verše dalšího.

- Lektori u dětí oceňovali momenty, kdy se podařilo vytvořit představu prostorů a situací, které se odehrávají.

- Zavřené oči recitátorky u přednesu textu Karla Plíhala *Kluziště* vnímali lektori spíš jako efekt, kalkul – recitátorka se zavřením očí připravila o další rovinu sdělení. Může to být dobrá příprava na přednes, ale divák se při vystoupení může cítit o něco ochuzen.

- Lektori vyzdvihovali civilnost, přirozenost dětí; volbu textu, jehož téma je recitátorům blízké (např. Louis Pergaut: *Knoflíková válka*). Dále chuť sdělovat text a velkou energii některých přednášečů – ta ovšem někdy může převážet a zastírat významy textu. Proto by se děti měly naučit i dramatické věci vyprávět civilně, obyčejně.

- Lektori kritizovali plačtivost, sentiment, přehrávání a expresivní herecké vyjádření, hraní slov a jednotlivostí na úkor celku, zbytečné „kouskování“ či „sekání“ textu. Doporučovali recitátorům při práci na textu vnímat a cítit rytmus celého textu.

- Podstatou přednesu není jen perfektně pobavit, omráčit publikum, rozbalit to před ním,

ale i ovládat svoje tělo a mluvu a zaujmout sdělením (zkrátka: „nedělat Donutla a Bohdalku“).

Někdy děti jen pozorně poslouchají, jindy vedou s lektory dialog. U těch recitátorů, které jsem měla možnost při besedě slyšet, jsem vnímala velké porozumění a zaujetí přednášecským uměním. Je znát, že recitátoři svému řemeslu rozumí, uvědoměle o něm přemýšlejí a stojí o názory ostatních.

Eva Brhelová

VČERA JSME VIDĚLI

... RECITÁTOŘY TŘETÍ KATEGORIE

Klára Příbylová

Vojtěch Vála

Michaela Petřeková

Z LEKTORSKÉ KUCHYNĚ

Lektoři celostátní dílny dětských recitátorů nechali nahlédnout do své profesní kuchyně a prozradili své osvědčené tipy pro rozmluvení a cvičení artiklace:

Jaroslav Provazník: Mně se osvědčuje zahrát si na koně... (napodobuje frkání koně, 3 x)

Nina Martínková: Já jsem prošla různými hlasovými a hlasářskými kursy a všechno jsem to zrušila, protože si myslím, že nejlepší hlasová rozcvička je dobře se rozezpívat. Hlas se posadí do té správné polohy a rozezní. A co se týče artiklace, mám dvě praktické rady. První je ta, že použiju jelení lůž, natřu si rty a v obrovské rychlosti čtu text, který za chvilku půjdu natáčet nebo recitovat. To je hlasová rozcvička – vychytám tam všechny ty shluky souhlásek a samohlásky už tam jsou od toho zpívání. A druhý tip (když se mi nedaří dobře přečíst text) je zapisovat si takové ty jazykolamy, které se objeví přímo v textu – takže v každém ročníku svého diáře mám sbírku takových jazykolamů – tedy problematicky vyslovitelných souloví.

Magda Veselá: Já nejradši chodím s děckama prostorem a do toho říkáme pudl vyprdl pudr, to je pro nás nejtěžší.

František Oplatek: My pracujeme s představou vykrajovaného cukroví, aby každá hláska byla vykrojena jako cukroví. Dívám, které pečou, to jde, chlapcům, kteří nepečou, to tolik nejde.

David Kroča: Já to vezmu odborně – je potřeba nastavit mluvidla v linii vertikální i horizontální. Pro tu vertikální linii doporučuji pořádně si zívnout, krásně se uvolní čelist, a až to rupne – tedy pokud nám čelist nevypadne –, tak se tomu společně zasmějeme – a to je ta horizontála. Až mám rozmluveno v obou směrech, tak doporučuji něco složitějšího: vlky plky, všecičko vycancáš, cácoroko, jsem ze Žaclěře a podobně.

Jana Franková: Já se taky jenom rozezpívám. Byla jsem dlouho doma s dětmi, tak můj slovník se smrskl na několik slov, takže hodně používám na rezonanci maminco miminko.

Jiřina Lhotská: Vzhledem k mému nestálému stěhování trénujeme aspoň třikrát za sebou z Kralup do Kladub, z Kladub do Kralup. Sama někdy nevím, kde bydlím.

Eva Brhelová

NA SLOVÍČKO

...S PETREM MOHREM, ŘEDITELM STŘEDISKA KULTURNÍCH SLUŽEB SVITAVY

Jak došlo k tomu, že letošní Dětská scéna se koná tady ve Svitavách?

My jsme tady ve Fabrice pořádali letos podruhé krajskou přehlídku dětského divadla a tím jsme si ověřili, že je možné něco takového ve Fabrice dělat. Fabrika je otevřená tři roky, což není nijak dlouho. Dozvěděl jsem se, že Artama vypisuje výběrové řízení, tak jsem napsal žádost, že bychom rádi, aby to tady proběhlo. Jarda Provazník s Jakubem Hulákem objížděli města, která se přihlásila. Ukázali jsme jim Fabriku, pozvali jsme je na oběd, vzali jsme s sebou starostu... To znamená, že město má o přehlídku zájem. Ještě předtím jsem musel získat od kraje příslib finanční dotace. Je velkou výhodou, že radní přes kulturu pardubického kraje je Svitavačka a ředitelka školy. Získal jsem příslib i od města, že pokud to dopadne, tak dostaneme peníze – to byla ústní dohoda. Byli jsme se s Jakubem a Jardou podívat i v Trámu, což je zaběhlý prostor, letos to bude čtrnáct let, co je Trám otevřený. Taky v Ottendorferově domě, protože tam byl vlastně první ročník Dětské scény. Teď je to vlastně v úplně stejném prostoru, akorát šel prošel rekonstrukcí – vyměnili tam okna a dva roky tam intenzivně probíhaly restaurátorské práce. Jinak je to pořád původní, jak to Němci v roce 1892 postavili.

Co si od přehlídky slibujete a čeho se obáváte?

Slibujeme si, že přehlídka proslaví jméno města, že sem přivede mladé lidi, děti, studenty z celé republiky, což je vždycky pro město dobře. Svitavy jsou město, které se rozvíjí, spousta věcí se od revoluce změnila, Fabrika je toho zářným příkladem. Ještě před pěti lety to byla ruina v centru města. A teď je to místo, kde jsou spolkové místnosti, knihovna, sál, klub seniorů... Nejstarší a nejmladší se tu potkávají vedle sebe. Je dobře, že tohle můžeme ukázat. Obáváme se nějakého průšvihů, což se může stát, ale pokud se něco nepovede, tak to není ve zlém vůli. Nikdy jsme tady tak rozsáhlou přehlídku nedělali, i když jednou za dva roky pořádáme mezinárodní festival amatérských pěveckých sborů. Rozhodnutí o pořádání přehlídky padlo začátkem února a pak už nám moc času nezbyvalo.

Kolik dospělých tady ze Svitav se podílí na organizaci přehlídky?

Je to především paní Hana Švandová, která si to vzala na starost organizačně. Dnes už ví, že je potřeba si alespoň jednoho člověka k sobě ještě vzít, minimálně při řešení ubytování. Pak dvě kolegyně na ekonomickém úseku, které teď sedí dole na recepci, ty mají co dočinění s vyúčtováním přehlídky. Pak tu jsou k dispozici tři technici, kteří dělají osvětlovače, zvukaře, stěhují židle, ve stodole musí postavit jeviště. Ještě Jana Mandlová z Trámu a taky Radka Oblouková. Studentky, které tady Radka má, dělají práci hostesek a moderování, dohromady je to asi dvacet lidí, kteří jsou po ruce a budou pomáhat po celou dobu přehlídky. Pak ještě recepce, která funguje v rámci celé Fabriky. Tedy asi sedm zaměstnanců a k tomu studentky dobrovolnice.

Na co se těšíte, co Vás na tom baví?

Samozřejmě nejvíc mě na tom baví divadlo, těším se na divadla, dělám divadlo aktivně. Se svitavským Céčkem hraju už několik let. Karel Šefrna je můj tchán, hodil na mě vlastně vedení souboru. Vedle krajské přehlídky Dětská scéna pořádáme i Mladou scénu a pak ještě podzimní nesoutěžní přehlídku, která se jmenuje Posed. Organizoval jsem ji zamlada jinde než ve Svitavách. Na přehlídce hrají místní soubory i zahraniční, máme nějaké vazby na Francouze, spojujeme to s muzikou a s výtvarným uměním.

Jaké jsou Svitavy z Vašeho pohledu, když jste se zmiňoval, že nejste rodák?

Já tady žiju dvacet jedna let. Přišel jsem odjinud, což je výhoda, protože člověk nemá domácí vazby. Město má složitou minulost. Jsou tu Sudety, tedy jiná historie do roku čtyřicet pět a jiná po válce. Byla tu německá většina a česká menšina. Oskar Schindler je svitavský rodák, tohle je bývalá Ettlova továrna, Valentin Ottendorfer – všechno to byli Němci. Po válce sem přišli lidi z celé republiky. Je to složitý vztah k minulosti města. Je tu absence zdravého patriotizmu, který je třeba v Jičíně, ze kterého pocházím – to je typicky české město. Tady je to jiné, nejsou tu rodáci. Teprve teď vyrůstá generace dětí, která má k městu dobrý vztah jako ke svému rodišti. Tvář města se mění a já to vidím velmi pozitivně. Město se rozvíjí díky tomu, že na radnici se tu dvacet let střídali dva starostové, kteří udělali spoustu dobrých věcí. Loni byly volby a teď máme starostu, který je velmi mladý, je snad nejmladším starostou v republice. Je to ředitel školy, kantor a je výborný – naprosto podporuje tuhle přehlídku. Například v Trámu jsme dlouho potřebovali klimatizaci – a včera jsme ji spustili!

Za rozhovor děkuje Eva Brhelová

NA SLOVÍČKO

... S HANOU ŠVANDOVOU A RADKOU OBLOUKOVOU

Hana Švandová je svitavskou organizátorkou přehlídky a pracovnící Střediska kulturních služeb Svitavy. Hana Oblouková učí ve Svitavách na gymnáziu a sedmnáct let vede studentský divadelní soubor Doma. Asi dvacet jejich studentek pomáhá při organizaci nové Dětské scény.

Co pro Vás bylo nejtvrdším oříškem při přípravách přehlídky?

HŠ: Ubytování. Ve Svitavách samozřejmě není dostatečná ubytovací kapacita. Objevili jsme ale místa, o kterých jsme vůbec netušili, že k ubytování slouží. Jako třeba soukromé ubytování u pana Bárty, který nám vyšel vstříc tím, že sehnal matrace. Přivezl je ze svého rekreačního střediska a z bytů, které normálně soukromě pronajímá, udělal společné bydlení pro soubory. Měla jsem velkou snahu, aby soubory nebydlely v tělocvičně na zemi. S pomocí města a starosty se nám povedlo, že se tak trochu „na krev“ dostal i penzion Sport.

Kolik dětí a mladých lidí je vlastně ve Svitavách ubytováno?

HŠ: Spí tady všichni, kteří přijeli, kromě souboru z Jaroměře. S recitátory, soubory a s dospělými a lektory je to dohromady asi čtyři sta lidí.

Jaké divadlo Vás v poslední době potěšilo?

HŠ: Hodně se mi líbila inscenace Romeo a Julie v Mladé Boleslavi. Byla jsem se na to podívat, protože když děláme divadelní abonementní cykly, snažíme se ta představení předem vidět. Ne vždy se to ale podaří. Ta hra je zpracovaná jednodušeji, očesaně, a přitom v sobě má tu úžasnou poetiku, která mě vždycky dostane.

Na co se na přehlídce těšíte?

HŠ: Těším se, že lidi budou spokojeni. I když jsou starosti, a ty starosti jsou velké, to nezapírám, tak jsem spokojená. Je to pro nás nové, strašně nové. Loni jsme přebírali z Pardubic dvě krajské přehlídky, ale to bylo snazší, protože to jsem vše dělala sama. Při Dětské scéně musí fungovat i ta součinnost s celostátním orgánem, tak je to o to složitější, ale zase o to zajímavější. Musím říct, že už asi měsíc nedělám ve všední dny a o víkendu nic jiného než přehlídku.

Jaké jsou Svitavy město?

HŠ: Mně se město moc líbí, je tady všechno: sport, kultura, všechny úřady a instituce. Je to tady poměrně malé, takže všechno oběháte třeba i pěšky. Máme krásné náměstí a nový stadion. A lidi jsou velmi vstřícní. Samozřejmě – jsou tady nepříjemní lidi jako všude, ale spousta věcí se tu dá vyřešit i bez nějakých křečí.

RO: Je ale pravda, že trvalo docela dlouho, než sem lidi začali patřit, než se s městem sžili – protože jsme Sudety.

HŠ: Není tady takový ten falešný patriotismus jako ve městech typu Krumlov nebo Litomyšl. Vím, že i hercům se tu hraje mnohem líp, protože cítí, že lidi jsou tu uvolnění. Přijdou na divadlo v riflích a je jim to v podstatě jedno. Neříkám, že to je dobře, ale není tolik podstatné. Není to tu prostě tak svázané.

RO: My si ty tradice vlastně teprve tvoříme. Vracíme se k slavným jménům, třeba k Schindlerovi, Ottendorferovi, o kterém před pěti šesti lety vznikl televizní dokument. Je tady Muzejní noc a mnoho podobných akcí. Vracíme se znovu k historii, k tradicím, k velkým osobnostem.

Svitavy jsou na rozdíl od Trutnova na Moravě. To mě fascinuje. Jak to vnímáte vy?

HŠ + RO: Je fakt, že Svitaváci se moc jako Moraváci necítí... Protože jednou jsme patřili tam, pak zase jinde... Jednou jsme byli Olomoucký kraj, jednou Pardubický. Takže ta Morava tady není úplně jasně vidět.

Hodně síly a radosti přeje a za rozhovor oběma dámám děkuje Eva Brhelová

VČERA JSME VIDĚLI

... RECITÁTORY TŘETÍ KATEGORIE

Petra Neubauerová

Šimon Chvosta

Barbora Sosnová

VČERA JSME VIDĚLI

... RECITÁTORY TŘETÍ KATEGORIE

Tereza Junková

Ondřej Ridl

Veronika Špačková

NA SLOVÍČKO

...S RECITÁTORY TŘETÍ KATEGORIE

RECITÁTOR TO MÁ ROZDĚLENÝ NA DVĚ OČI...

rozhovor s Jakubem Moulisem (recitátorem
třetí. kategorie)

Odkud jsi přijel?

Já jsem přijel z Třeštic, je to šest hodin vlakem.

A máš nějakou historku z vlaku nebo z cesty?

Před Letovicema jsem usnul, a protože jsme neměli vyčhlou zastávku před tím, tak mi kamarádi najednou řekli: Rychle, Kubo, rychle, už vystupujeme! Rychle jsme teda vystoupili z vlaku a kamarád, co jel s námi, tak si ve vlaku zapomněl mikinu. Tak si řekl, že je vůl a rozloučil se s ní.

A jak se ti tu dneska recitovalo, jak se ti tu líbí?

No, je to úžasné. Mně se líbí, že to tady berou jako přehlídku, že to není soutěž. Že neukážou: Ty jsi první, ty jsi druhý, ty třetí. To, že člověk předstoupí před lidi a oni vytvoří atmosféru. Je to lepší než v kraji. Líbí se mi publikum tady, že naslouchá. V kraji jsou spíš jenom takoví rodiče, kteří si řeknou: Jo, budeme fandit jenom tomu našemu, nebudeme se ničemu smát. Takže já mám pocit, že lidi mě tady hrozně vnímali, že mě poslouchali. Akorát

se mi nelíbilo, jak jsme přijeli a hned byla soutěž. Já bych očekával, že nás na to v pátek a v sobotu připraví, že si poslechnou ten můj text a řeknou, co dělám špatně, co dělám dobře a v neděli bych pak řekl před publikem.

Jak jsi přišel k svému textu: Knoflíková válka? Jak sis ho vybral?

K tomu textu jsem přišel úplně náhodou. Je to o tom, že dvě strany proti sobě válčí a mně se to moc líbilo jako knížka. Nejdřív jsme ještě přemýšleli nad knihou Most do země Terabithia – to je o dvou dětech, které si pomocí myšlenek vytváří svůj svět, ale pak jsme od toho ustoupili, protože se mi líbila právě ta Knoflíková válka. Tak jsem to řekl mamce a ona řekla, že to seškrtná a že to uděláme.

Ty jsi v tom textu tak barvitě popisoval rvačku...Na co myslíš, když přednášíš ten text?

Určitě myslím na to, jak se to odehrává. Vlastně recitátor to má rozdělený na dvě oči – jedním okem vidí před sebou to, co říká a druhým okem vidí to publikum. Recitování je o tom, že si stoupnu a chci něco říct, něco třeba co jsem zažil, nebo něco, co mě uchvátilo v nějaké knížce. Mě hrozně baví recitovat a štv mě, když mě někdo neposlouchá, když si vezmu slovo a něco říkám a někdo mě nesleduje. V tom je to tady úžasný, že je plný sál, všichni na mě koukají a chtějí, abych jim něco řekl. To mě fascinuje.

Jak bys člověku, který nikdy nestál na jevišti, popsal, jak prožíváš tu situaci, když recituješ?

Nejdřív mám trému, ale když tam pak nastoupím, tak to ze mě všechno spadne a už to říkám s radostí, s nadšením.

Jaké to je, když musíš v průběhu přednášení střídát různé role?

Já vlastně tím druhým okem, kterým vidím to, co se odehrává přede mnou, se veziju třeba do jednoho z těch kluků. Přemýšlím nad tím, jak bych se zachoval já a jak by se zachoval on. Snažím se ztvárnit, jak by se zachoval, co by udělal, jak by to řekl a snažím se do toho hodně vžít.

Co když přednášíš něco, co si nemůžeš tak úplně představit, třeba sci-fi?

No, to se mi ještě nestalo, že bych si něco nedokázal představit – já čtu sci-fi furt, nebo fantasy. Třeba Harryho Pottera, toho jsem přelouskal tak tisíckrát, nebo Indigového draka, Narnii... Ale co mě fakt dostalo, co mě přizemnilo, byl Malý Princ. Mně se na tom líbí, jak je skoro v každé kapitole poučka, nějaký moudro. Třeba úžasný bylo, jak si ochočil tu lišku. Bylo to o tom, že Malý Princ pochopil, že přátelství je nade vše.

A o čem je pro tebe Knoflíková válka?

Pro mě je to klukovina. Chtěl bych to zažít,

ale v téhle době to asi nejde, protože menší pěstní souboje už se trestají ředitelskou důtkou. Ale hrozně rád bych to zažil, protože mezi těma rukama je napětí - nesnáší se, nakonec se spřátelí a spřáhnou se proti nějakým novým.

A už ses někdy pořádně porval?

Já tyhle pěstní souboje nemám rád a dostávám se do nich jen zřídkka. Ale jo, porval, ve třetí třídě, to už fakt šlo o něco - měli jsme tam jednoho kluka, který zmlátil holku, tak jsme se porvali na krev, ale jinak asi ne... Musím mít zvláštní důvod, abych se porval.

Tereza Vyvíjalová

NEJDŘÍV JE ČLOVĚK TAKOVÝ NERVÓZNÍ

minirozhovor s Ondřejem Hradilem (recitátorem třetí. kategorie)

Jak se ti líbí ve Svitavách?

Je to tu hezké. Líbí se mi náměstí. I tenhle dům. (Červená knihovna - pozn. red.)

Odkud jsi přijel a jaká byla cesta?

Z Valašského Meziříčí s mamkou, jeli jsme autem asi jenom hodinu a půl, takže dobré.

A jak vybral ten text, který jsi dneska říkal, Uspávanka s Hokusajem?

Jednou jsem ho před pár lety slyšel, říkala ho jedna holka u nás v dramaťáku a po pár letech jsem si na něj vzpomněl, líbil se mi, tak jsem si ho vzal.

A o čem pro tebe je?

Je to o malíři, který, i když mu šlo o život, tak zachoval chladnou hlavu a dokázal něco vymyslet a ještě si z císaře udělal legraci.

Jsi taky člověk, který dokáže zachovat chladnou hlavu?

A jo.

I když recituješ? Jak bys třeba člověku, co nikdy nestál na jevišti, popsal, jaký je to pocit.

Nejdřív je člověk takový nervózní, protože neví, jak má na lidi zareagovat, ale po chvíli, když přednáší tak ta nervozita opadne a je to už v klidu. Mně se to alespoň tak stává, že jsem si potom jistější.

Co si představuješ, když recituješ?

Představuji si příběh toho textu. Koukám se různě po lidech a ti pak začnou víc poslouchat, když se na ně recitátor podívá, protože vidí, že je vnímá, že to říká jim.

Jak si představuješ Hokusaje?

Takový Japonec s knírkem, tenký, úzký, něco kolem čtyřiceti.

Chtěl by ses podívat do Japonska?

Jo, určitě.

Tereza Vyvíjalová

BAVÍ MĚ TO NA JEVIŠTI - TO JE MOJE.

rozhovor s Evou Mrázkovou (recitátorkou třetí. kategorie)

Jak se ti dneska recitovalo?

Dobře. Je tu dobrá akustika, dobře se tady mluví, a je tu skvělé publikum. Smějí se, navazují oční kontakt. V předchozích recitačních soutěžích to tak nebylo, to mi přišlo, že spali.

Co se ti tady dneska líbilo, které vystoupení tě zaujalo?

Všichni jsou strašně dobří, nedá se říct, že by někdo byl nejlepší. Líbil se mi třeba Hrdý Budžes. Mám ráda živé texty, které mají příběh, ne ty vážné, i když i to jsem si už zkusila. Jsem ráda, že jsem tady, je to pro mě nové.

Čím tě oslovil text, který si dnes přednášela, U Pagáčů na dvoře?

Už dlouho se mi líbí nářečí. Chtěla jsem tím textem lidi pobavit, být legrační, to je moje. A přišlo mi, že jsem takový text ještě nikde neslyšela, chtěla jsem být originální.

A o čem pro tebe je?

Líbí se mi, že se to odehrává na dvoře. Babička mi vždycky vykládala, co dělala na dvoře. Má taky dvůr a zvířata. Já jsem si ale vymyslela vlastní dvůr se stařečkem Pagáčem. Představuji si stařečka, kluka... Já mám ráda starší věci, to je moje, ty moderní moc nemusím.

Jaké jsou tvoje pocity, když stojíš na jevišti před lidmi?

Nejdřív se klepu, ale když uvidím lidi a vidím, kolik jich je, dívám se na ně a text mi sám naskakuje. Ale jinak jsem mimo, probudím se, až slezu z jeviště.

Baví tě vystupovat před lidmi?

Baví mě to na jevišti, to je moje. Já hraju divadlo v Dialogu v Brně. Jsem nervózní, když nehraju. Chtěla bych jít na muzikálové herectví

Jak ses dostala k recitaci?

K recitaci mě přivedla paní učitelka, týden před soutěží se mě zeptala, jestli bych nechtěla něco přednášet, tak jsem se narychlo naučila pohádku, co pro mě napsal táta, a dostala jsem se do krajského kola. To bylo překvapení. Začalo mě to bavit.

A co tě baví na přehlídkách?

Baví mě poslouchat ostatní, můžu se od nich učit, taky se seznamuju s novými texty. Bylo fajn, že jsme se na přehlídkách v krajském kole všichni skamarádili, rivalita tam nebyla. Postoupila jsem do národního kola a teď mi všichni píšou na netu, jestli už to mám za sebou a že mi drží palce. To je hezké.

Máš nějakou historku z recitačních přehlídek?

V okresním kole mě strašně rozbolela hlava, všechno jsem zapomněla, paní učitelka se mě ptala, jestli to zvládnou, já jsem říkala možná, když jsem šla na jeviště, navíc jsem zakopla, odříkala jsem to a nakonec jsem postoupila do kraje...

Tereza Vyvíjalová

TEXTOVÁ PŘEDLOHA K INSCENACI: ŠEL JSEM JEDNOU Z KORDOBY

Vladislav Stanovský a Jan Vladislav:

První strom pohádek z celého světa

Knižní klub, Praha 2008

O nevěstě, která moc přemýšlela

Měli rodiče dceru na vdávání. Jednoho dne k nim zavítal mládenec na námluvy. Aby ho uctili, poslala matka dcerku do sklepa pro pivo. Děvče běželo, přidrželo džbáněk u sudu, otočilo pípu, ale sotva začalo pivo téct, napadlo ji:

„Až si toho chlapce vezmu za muže - a já si ho vezmu - a budeme mít synka a toho synka rozbolí hlavinka, do čeho mu ji pak zavíneme?“

A tak tam seděla a přemýšlela a přitom držela džbán u pípy a milé pivo teklo, teklo, až ho měla po kotníky. Matka se nahoře nemohla dcery dočkat a rozběhla se do sklepa za ní. Když ji uviděla, spustila zhurta:

„Co tady sedíš a nejdeš?“

„Ach milá maminko,“ odpověděla dcera, „já tady sedím, protože přemýšlím: až si toho chlapce vezmu za muže - a já si ho vezmu - a budeme mít synka a toho synka rozbolí hlavinka, do čeho mu ji pak zavíneme?“

„Máš pravdu, děvče, do čeho mu ji pak zavíneme?“ zamyslela se matka a sedla si k dceři. A tak tam seděly a přemýšlely obě dvě a přitom držely džbán u pípy a pivo teklo, teklo, až ho měly po kolena.

Otec se nahoře nemohl ženských dočkat a rozběhl se do sklepa za nimi. Když je uviděl, spustil zhurta: „Co tady sedíte a nejdete?“

„Ach, milý mužičku,“ odpověděla žena, „my tady sedíme, protože přemýšlíme: až si děvče toho chlapce vezme za muže - a ona si ho vezme - budou mít synka a toho synka rozbolí hlavinka, do čeho mu ji pak zavíneme?“

„Máš pravdu, ženo, do čeho mu ji pak zavíneme?“ zamyslel se muž a sedl si k nim. A tak tam seděli a přemýšleli všichni tři a přitom drželi džbán u pípy a pivo teklo, teklo, až ho měli do pasu. Ženich se nahoře nemohl hostitelů dočkat, a tak se rozběhl do sklepa za nimi. Když je uviděl, povídá s podivem:

„Co že tu sedíte v pivě a nejdete?“

„Ach, milý zefáčku,“ odpověděl mu otec, „my tu sedíme, protože přemýšlíme: až si tě naše děvče vezme za muže - a ona si tě vezme - a budete mít synka a toho synka rozbolí hlavinka, do čeho mu ji pak zavíneme?“

Když to mládenec slyšel a viděl, pomyslel si své a beze slova šel. A víckrát se už u těch lidí neukázal: nechtěl, aby si zas kvůli němu lámali hlavu. Co kdyby si ji doopravdy polámali?

(Pohádka dánská)

O tom, jak poplatil chudý Giufu dluhy

Taškáře Giufu znali po celé Sicílii. Chodil vždy otrhaný, neměl nikdy co jíst, ale veselý byl přesto pořád.

Jenomže jednou už i Giufu omrzelo běhat věčně v cárech a rozhodl se, že se jaksepatří ošatí.

„Šaty dělají člověka,“ řekl si, „v lepších šatech se mi dozajista i líp povede.“

S tím se vypravil na trh. Zastavil se u ševce, zašel k punčocháři, k soukeníkovi, k pláteníkovi, skočil k čepičkářovi a všude koupil, co potřeboval. Ale nezaplatil. Prý až zítra, až dostane peníze.

A tak se vám milý Giufu vrátil z trhu jako pán, v nových botách, v nových nohavících, v nové košili a v nové kazajce, na hlavě nový červený baret. Měl ze svého oblečení náramnou radost, ale jeho radost se hned

druhého dne změnila v starost. Jak to všechno zaplatí, když nemá ani groš?

Milému Giufovi nezbylo než dělat mrtvého. Lehl si na postel, zavřel oči, sepal ruce, natáhl špičky nohou ke stropu a byl z něho nebožtík.

Hned ráno se začali trousit věřitelé, švec, punčochář, soukeník, pěkně po pořádku, jak u nich Giufu na trhu nakupoval. Když viděli Giufu ležet na posteli s křížkem v rukou a zavřenýma očima, povzdychl si každý z nich a povídá:

„Chuděro Giufu, dlužíš mi tolik a tolik za to a za to. Že jsem ti to já hlupák dával na dluh. Ale co se dá dělat, co je pryč, to je pryč, a tak to dobře užij, já ti ten dluh odpouštím.“

Potom Giufu zanesli jako každého mrtvého do kostela. Měl tam podle zvyku zůstat celou noc vystaven v otevřené rakvi. O půlnoci se najednou otevřou dveře a do kostela se vplíží tlupa loupežníků. Vraceli se z lupu a chtěli se v klidu rozdělit o kořist. A hned s tím taky začali: zlato cinkalo, jen to břinkalo, až se o své dukáty svorně podělili. Zbýval jen jediný poslední groš, ale s tím byla svízel, loupežníci se o něj div nepoprali. Najednou však jejich náčelník ukázal na Giufu, který v rakvi ani nedutal, a povídá:

„Groš dostane ten, kdo se trefí z desíti kroků tady tomu nebožtíkovi rovnou do nosu.“

A hned sahal po pistoli. Ostatní za ním.

V Giufovi byla malá dušička, to víte, ale pak se vzmužil, vztýčil se v rubáši, jak byl dlouhý a široký, a vykřikl hromovým hlasem:

„Hej, mrtví, povstaňte všichni a pojďte mě bránit!“

Do lupičů jako když stříli! Celí zděšení vzali nohy na ramena a v mžiku byli pryč. Na svoje peníze docela zapomněli.

Ale Giufu na ně nezapomněl! Pěkně je posbíral i s tím posledním grošíkem, vrátil se domů a hned ráno poplatil všechny své dluhy, i za ten krásný červený baret!

(Pohádka italská)

Vladislav Stanovský a Jan Vladislav:

Druhý strom pohádek z celého světa

Knižní klub, Praha 2008)

O cestě z Kordoby do Santa Fé

Šel jsem jednou z Kordoby

kolem Santa Fé,

a v Santa Fé u cesty

bylo napsané:

Šel jsem jednou z Kordoby

kolem Santa Fé,

a v Santa Fé u cesty

bylo napsané:

Šel jsem jednou z Kordoby

kolem Santa Fé...

(Pohádka chilská)

O mouše, co spadla do krajáče mléka

Postavila si stařenka na stůl krajáč mléka a šla si ke studánce pro vodu. Zatímco byla pryč, spadla jí do mléka mlsná moucha. Když se stařenka vrátila a našla v mléce

mouchu, popadla ji, utrhla jí zadeček a že ji vyhodí ze dveří. A tu jí moucha povídá:

„Stařenko, stařenko, vrať mi můj zadeček.“

Ale stařenka odsekla:

„Nevrátím, leda bys mi přinesla od kozy nový krajáč mléka.“

Letěla moucha ke koze a prosí:

„Kozíčko, kozíčko, dej mi mléko, zanesu ho stařeňce a stařenka mi vrátí zadeček, který mi utrhla, když jsem jí spadla do krajáče.“

Ale koza odsekla:

„Nedám, leda bys mi přinesla od fíkovníku listí.“

Letěla muška k fíkovníku a povídá:

„Fíkovníku, fíkovníku, dej mi listí, zanesu ho koze, koza mi dá mléko, mléko zanesu stařeňce a stařenka mi vrátí zadeček, který mi utrhla, když jsem jí spadla do krajáče.“

Ale fíkovník odsekl:

„Nedám, leda bys mi přinesla vodu ze studánky.“

Letěla muška ke studánce a prosí:

„Studánečko, studánečko, dej mi vodu, zanesu ji fíkovníku, fíkovník mi dá listí, listí zanesu koze, koza mi dá mléko, mléko zanesu stařeňce a stařenka mi vrátí zadeček, který mi utrhla, když jsem jí spadla do krajáče.“

Ale studánka odsekla:

„Nedám, leda bys mi přivedla zedníka, aby mě obezdil.“

Letěla muška k zedníkovi a prosí:

„Zedníčku, zedníčku, pojď obezdit studánku, studánka mi dá vodu, vodu zanesu fíkovníku, fíkovník mi dá listí, listí zanesu koze, koza mi dá mléko, mléko zanesu stařeňce a stařenka mi vrátí zadeček, který mi utrhla, když jsem jí spadla do krajáče.“

Ale zedník odsekl:

„Nepůjdu, leda bys mi přivedla berana.“

Letěla muška k ovčákovi:

„Ovčáčku, ovčáčku, dej mi berana, berana zavedu k zedníkovi, zedník obezdí studánku, studánka mi dá vodu, vodu zanesu fíkovníku, fíkovník mi dá listí, listí zanesu koze, koza mi dá mléko, mléko zanesu stařeňce a stařenka mi vrátí zadeček, který mi utrhla, když jsem jí spadla do krajáče.“

Ale ovčák odsekl:

„Nedám, leda bys mi přivedla psa.“

Letěla muška, letěla, až uviděla psa. Vzala psa za ucho, přivedla ho k ovčákovi, ovčák jí dal berana, berana zavedla k zedníkovi, zedník obezdil studánku, studánka jí dala vodu, vodu zanesla fíkovníku, fíkovník jí dal listí, listí zanesla koze, koza jí dala mléko, mléko zanesla stařeňce a stařenka jí vrátila zadeček, který jí utrhla, když jí spadla do krajáče.

Moucha vzala svůj zadeček, běžela ke kováři a prosí:

„Kováříčku, kováříčku, přikovej mi zadeček. Vždyť jsem si ho těžce vysloužila: Přivedla jsem k ovčákovi psa, ovčák mi dal berana, berana jsem zavedla k zedníkovi, zedník obezdil studánku, studánka mi dala vodu, vodu jsem zanesla fíkovníku, fíkovník mi dal listí, listí jsem zanesla koze, koza mi dala mléko, mléko jsem zanesla stařeňce a stařenka mi vrátila zadeček, který mi utrhla, když jsem jí spadla do krajáče. A tak mi ho teď přikovej.“

„Dobrá, muško, když chceš, tak ti ho přikovám,“ odpověděl kovář. Vzal mušku, vzal její zadeček, položil je k sobě na kovadlinu, rozmáchl se perličkem a udeřil.

Ale když pak kovář perličk zvedl, nebylo po mouše ani památky.

(Pohádka berberská)

TEXTOVÁ PŘEDLOHA K INSCENACI: MAUGLÍ

Rudyard Kipling: Knihy džunglí

přeložili Aloys a Hana Skoumalovi, SNDK, Praha 1965

Mauglího bratři

Čil příchod noci zvěstoval,
Mang se už prohání.
Spí stáda v chlévech. Pány jsme,
než přijde svítání.

Slyš kel a spár a dráp a zub,
jako když zvoní kov.
Kdo zákon džungle ctí, těm zní
náš pozdrav: dobrý lov!

Noční píseň džungle

Dusno bylo ten večer v Séonijské pahorkatině. O sedmé procitl táta Vlk z denního spánku, podrbal se, zívá a jednu po druhé natáhl tlapy, aby ze špiček zahnal ospalost. Máma Vlčice ležela mohutným šedým čenichem opřená o čtvero rejdivých, kníkačových vlát. Do sluje, ve které přebývali, jim svítil otvorem měsíc. „Augrr!“ ozval se táta Vlk, „je čas jít na lov.“ Už už chtěl seběhnout ze stráně, a tu se před ním na prahu míhlo cosi šerého s huňatým ohonem a zakňučelo: „Zdar tobě, vlčí náčelníku. Zdar a silné bílé tesáky tvým děťátkům, nechť tady na světě nezapomínají na hladovce.“

Byl to šakal - Tabákí neboli Dojídač - a indiští vlci Tabákím opovrhují, protože pořád jen lítá a lumpačí a klevetá a živí se hadry a kůžemi z vesnického smetiště. Ale přitom z něho mají strach, protože on se z celé džungle nejspíš pomine: to se pak přestane bát, běhá pralesem a kdekoho kouše. Před pominutým Tabákím uteče a zalezí i tygr, protože nic horšího než pominutost nemůže dravce potkat. My tomu říkáme vzteklna, oni zas dívání neboli pominutost - a prchají před ní, jak mohou.

„Pojď dál a podívej se,“ řekl upjatě táta Vlk, „ale k snědku tady nic není.“

„Pro vlka snad ne,“ řekl Tabákí, „ale chuďas jako já si pochutná i na suché kosti. Copak si můžeme my, Gídar lóg (neboli šakalí lid), vybírat?“ A už drandil do jeskyně a v koutě vysílil srnčí kost se špetkou masa. Posadil se a s chutí ji kroupal.

„Mockrát děkuji za pohoštění,“ řekl a olízl si pysky. „Děťky máte překrásné! Ty jejich velikánské oči! V takovém útlém věku! Bodejť, jako bych zapomněl, že královské děti jsou mužné od prvopočátku.“

Tabákí dobře věděl, že se nemá dětem říkat chvála do očí. S radostí se pásl na rozpacích táty Vlka i mámy Vlčice.

Chvilí poseděl a liboval si, jaké lumpáctví zas provedl, až najednou škodolibě řekl:

„Mohutný Šér Chán střídá loviště. Prozradil mi, že příští měsíc bude lovit tady v pahorkatině.“

Tygr Šér Chán bydlel dvacet mil dál poblíž řeky Vaingangy.

„Vždyť na to nemá právo!“ utrl se zlostně táta Vlk. „Podle zákona džungle nemá právo stěhovat se jinam, dokud to předem neoznámí. Vyplaší nám zvěř na deset mil kolem a já - já abych lovil za dva.“

„Však mu matka pro nic za nic neřekla Langrá (Chromec),“ pronesla klidně máma Vlčice. „Od narození je na jednu nohu chromý. Proto taky zabíjí jenom dobytek. Vesničané od Vaingangy se na něho zlobí a teď nám přijde rozzlobit ještě naše vesničany. Široko daleko budou po něm v džungli slídit, a my abychom i s dětmi utíkali před zapálenou trávou. Moc jsme za to Šér Chánovi vděční.“

„Mám mu o tom říct?“ řekl Tabákí.

„Táhni!“ utrl se na něho táta Vlk. „Táhni si lovit se svým pánem. Na jeden večer jsi toho spísal až dost.“

„Jdu,“ řekl klidně Tabákí. „Už jeho, Šér Chána,

slyšet dole v houští. Zbytečně jsem vám to vyřizoval.“

Táta Vlk zbystřil sluch a zdola z úžlabiny, svažující se k říčce, zaslechl nevládné, zlostné, podrážděné lamen-tování tygra, který nic neuložil a klidně to zvěstuje celé džungli.

„Trdlo!“ řekl táta Vlk. „S takovým lomozem se pouš-tět na noční lov! Copak si o našich srncích myslí, že jsou jako ti vypasení býčci od Vaingangy?“

„Pst!“ okřikla ho máma Vlčice. „Dnes večer neloví volka ani srnce. Loví člověka.“ Kvůli přisluchovači vrnění, zdánlivě doléhajícího ze všech stran. Dřevorubci a cikáni, nocující pod širokou oblohou, se někdy toho vrně-ní tak polekají, že se vrhnou tygrovi přímo do tlapy.

„Člověka!“ řekl táta Vlk a vycenil bílé zuby. „Jdi, jdi! Copak není v tůních dost brouků a žab - to musí požírat člověka, a zrovna v našem lovišti!“

Pro každý příkaz má zákon džungle nějaký důvod. Požírat člověka šelmám zakazuje. Zabít ho smějí jenom tehdy, když učí mláďata zabíjení, a to ještě musí lovit mimo loviště své smečky nebo svého houfu. Hlavní důvod je ten, že po zabítí nějakého člověka co nevidět přitrhnu na slonech bílí muži s puškami a stovky hně-dých mužů s gongy, raketami a loučemi. Celá džungle to pak odpyká! Šelmy samy uvádějí někdy jiný důvod: člověk je nad jiné tvory slabý a bezbranný a sahat na něj se nesluší. Kdo požírá člověka, ten prý - a je to svatá pravda - dostane prašivinu a vypadají mu zuby.

Vrnění zesílilo, až nakonec, to jak tygr vyrazil, přešlo v břeškné „Rrrr!“

Šér Chán zavyl - to tygři obvykle nedělají. „Minul kořist,“ řekla máma Vlčice. „Co to?“

Táta Vlk vyběhl pár kroků za ním a uslyšel, jak Šér Chán vztekle brumlá a bručí a válí se v podrostu.

„Z nerozumu skočil hlupák na táborový oheň dřevorubců a spálil si běhy,“ zachechtal se táta Vlk. „Je u něho Tabákí.“

„Něco se dere na kopec,“ řekla máma Vlčice a zastří-hala jedním uchem. „Dej pozor.“

Houštiny v mlázi zašustily a táta Vlk přisedl a chystal se ke skoku. Být tak někdo z vás při tom, tak uviděl věc přímo úžasnou - vlk nedoskočil. Vrhle se vpřed, ještě než spatřil, na co se vrhá, a vši mocí se pak zarazil. Dopadlo to tak, že se vymrštil nějakých pět stop vzhůru a dopadl téměř tam, odkud vylítl.

„Člověk!“ zaštěkl. „Člověčí mládě. Podívej se!“

Přímo před ním stálo a přidržovalo se nízké větve nahatě hnědé děcko, pouhé batole - takové hebounek a dolíčkovatě škrvné od vlčí sluje v noci hned tak nev-kročí. Se smíchem si měřilo tátu Vlka.

„Cože, člověčí mládě?“ řekla máma Vlčice. „Jakživa jsem žádné neviděla. Podej mi je.“

Vlk, zvyklý nosit vlastní mláďata, popadne do huby třeba vejce a nerozmáčkne je. A tak táta Vlk sevřel zezadu dítě čelistmi a bez nejmenšího škrábnutí je položil mezi vlčata.

„Takový drobeček! Takový naháček - a jak si troufá!“ zjhlhla máma Vlčice. Děcko se mezi vlčaty prodralo až k ní, aby se zahřálo. „Hehe! Krmí se spolu s druhými. To je tedy člověčí mládě? Jestlipak se některý vlk může hono-sit tím, že má mezi svou drobotinou člověčí mládě?“

„Slyšel jsem o tom, ale v naší smečce a za našich časů se to nestalo,“ řekl Vlk. „Chybí mu srst, a klepnout ho nohou, je po něm. Koukej, jak se na nás dívá a vůbec se nebojí.“

Měsíční záře v ústí jeskyně potuchla, hranatou hlavou a plecemi se do otvoru vklínil Šér Chán. Tabákí za ním zapíštěl: „Pane můj, pane můj, tudy vešlo.“

„Šér Chán nám prokazuje velkou čest,“ řekl táta Vlk, ale koukal zlostně. „Copak si Šér Chán přeje?“

„Svou kořist. Vešlo sem člověčí mládě. Rodiče mu utekli. Vydej mi je.“

Jak říkal táta Vlk, Šér Chán opravdu skočil po tábo-rovém ohni dřevorubců a teď zuřil, jak ho bolí spálené tlapy. Jenže ústí sluje, to táta Vlk věděl, je úzké a tygr jím neprojde. Už tak měl plece i tlapy smáčknutý a jak nějaký zápasník v sudu nemohl se hnout.

„Vlci jsou svobodný lid,“ řekl táta Vlk. „Dávají si poroučet jenom od náčelníka smečky, ne od nějakého pruhovaného zabijáče dobytka. Člověčí mládě je naše - zabijeme je sami, až se nám zlíbí.“

„Zlíbí - nezlíbí. To jsou mi řeči. Při býku, kterého jsem zabil, mám tady čumět do tvého psího pelechu a vymáhat, co mi patří? To ti povídám já, Šér Chán.“

Slují se hromově rozlehl tygří řev. Máma Vlčice stříšla mláďata, vymrštila se a oči jako dvě zelených měsíců ze tmy upřela na planoucí oči Šér Chánovy.

„A to ti zas, Langrá, odpovídám já, Ráksasí (Ďablice). Člověčí mládě je moje - navždy moje. Nedám je zabít. Zůstane naživu, se smečkou bude běhat a se smečkou bude lovit. A nakonec, dej pozor, ty lovce nahatých mláďat - ty zrouťe žab - ty zabijete ryb -, on uloví tebe. Klid se, nebo při Sámbaru, kterého jsem skolila (hladovým dobyt看 se já neživím), vrátíš se, připálená šelma džungle, k matce ještě chromější, než jsi přišel na svět. Táhni!“

Táta Vlk všecek zkoprněl. Pomalu už zapomněl na to, že si kdysi mámu Vlčici poctivě vybojoval proti pěti jiným vlkům; běhala tehdy se smečkou a ne nadarmo jí říkali Ďablice. Tátovi by se byl Šér Chán ještě postavil, ale na mámu Vlčici si netroufal. Věděl, že máma Vlčice je proti němu ve výhodě a bude se rvát na život a na smrt. Pozpátku tedy s vrčením couvl z ústí sluje a zvenku zařval:

„Na dvorku si každý pes štěká po svém! Uvidíme, co tomu řekne smečka, že si pěstujete člověčí mládě. Mládě je moje a nakonec mi přece padne do zubů, vy zloději s chundelatým ohonem!“

Všecka udýchaná vrhla se Vlčice k svým mláďatům. Vlk jí rozvážně řekl:

„To má Šér Chán pravdu. Musíme mládě ukázat smečce. Chceš si je tedy, mámo, ponechat?“

„Ponechat?“ vyjekla. „Přišlo k nám v noci nahaté, opuštěné a hladové, ale strach nemělo. Vida, jak odstr-čilo jedno mé robátko. Ten chromý řezník je málem zabil a upláchl k Vainganze. Na oplátku by nám pak vesničané prosmýčli kdejaké doupe. Jestli si je ponechám? Toť se ví, že si je ponechám. Lež, žabáčku, Mauglí - budu ti říkat žabák Mauglí -, tak jako Šér Chán lovil tebe, tak ty jednou ulovíš Šér Chána.“

„Ale co tomu řekne naše smečka?“ řekl táta Vlk.

Jak stanoví zákon džungle, když si nějaký vlk vyhledá družku, může ze své smečky odejít. Jakmile se však jeho mláďata postaví na nohy, musí je přivést do shromáždění celé smečky. Scházejí se za úplňku, aby je ostatní vlci rozeznali. Po prohlídce si mohou mláďata běhat, kam se jim zachce, a dokud si takové mládě samo neskolí jelena, běda dospělému vlkovi ze smečky, který by je zabil. Dopadený vrah neujde trestu smrti.

Zamyslete se a uvidíte, že to tak musí být.

Táta Vlk počkal, až se mláďata trochu naučí běhat. Když se pak jednu noc smečka sešla, zavedl je i s Mauglím a s mámou Vlčicí na Poradní skálu - byl to skalnatý, balvanitý vršek, vešlo se na něj sto vlků. Natažen na skále ležel mohutný šedý Vlk, samotář Akéla, který silou i umem vedl smečku. Pod ním sedělo přes čtyřicet vlků všech velikostí i barev, od jezevčově zbarvených stařešinů, kteří se uměli sami vypořádat se srncem, až po mladistvé černé tříročky, kteří si jen namlouvali, že to umějí. Už rok je vodil Vlk samotář. Zamláda dvakrát padl do vlčí jámy, jednou dostal výprask, div duši nevypustil, znal tedy mravy a způsoby lidí. Na skále se moc nemlu-vilo. Uprostřed kroužku mezi matkami a otci skotačila mláďata, jen chvillemi přistoupil k mláďatům nějaký starší vlk, pozorně si je prohlédl a potichoučku se zas vrátil na své místo. Jindy zase sama matka vystrčila mládě tak, aby na ně padla měsíční záře a nikdo je nemohl přehléd-

nout. Ze skály se občas ozval Akéla: „Znáte zákon - znáte zákon. Dobře se, vlci, dívejte,“ a starostlivé matky po něm opětovaly: „Dobře - dobře se, vlci, dívejte.“

Posléze - a mámě Vlčici se v tu chvíli na špi jzežily štětiny - postrčil táta Vlk doprostřed žabáka Mauglího, jak mu říkali. Mauglí tam seděl, smál se a hrál si s oblázky, blýskajícími při měsíčku.

Akéla ani nezdvíhl hlavu z pracek, jenom dál jednotvárně vykřikoval: „Dívejte se dobře!“ Za skálami se rozlehl tlumený řev - to zařičel Šér Chán: „Mládě je moje. Sem s ním. Copak je svobodnému lidu po člověčím mláděti?“ Akéla na to ani ušima nezastříhal, řekl jenom: „Dívejte se dobře, vlci. Copak je svobodnému lidu po cizím rozkazu? Dívejte se dobře!“

Shorem hluboce zamručeli a nějaký čtyřletý vlk opakoval Akélovi Šér Chánovu otázku: „Copak je svobodnému lidu po člověčím mláděti?“ Nuže, jestliže vznikne spor o to, má-li být nějaké mládě přijato do smečky, nejméně dva příslušníci smečky, ale ne otec a matka, musí se za ně přimluvit.

„Kdo se přimlouvá za toto mládě?“ řekl Akéla. „Ze svobodného lidu kdopak se za ně přimlouvá?“ Nikdo se neozval a máma Vlčice se už hotovila k boji - věděla, že pro ni to bude boj poslední.

A tu se s mručením postavil na zadní nohy jediný další tvor, který smí do shromáždění smečky - ospalý hnědý medvěd Bálu, který učí vlčata zákonům džungle, starý Bálu, který si volně chodí, kam chce, protože se živí jenom ořechy, kořínky a medem.

„Člověčí mládě - člověčí mládě?“ řekl. „Já se za člověčí mládě přimlouvám. Člověčí mládě nikomu neublíží. Dar řeči mi chybí, ale mluvím pravdu. Ať běhá se smečkou, ať je přijat spolu s ostatními. Sám ho budu učit.“

„A kdo ještě?“ zeptal se Akéla. „Přimlouvá se za něho učitel našich mláďat Bálu. Kromě Bálu kdo ještě se za něj přimlouvá?“

Do jejich kruhu se snesl černý stín. Byl to pardál Baghíra, po celém těle černý jako smůla, jen místy se po něm jako na měňavém hedvábí mňaly pardálí značky. Baghíru tam znal kdekdo a nerad se mu pletl do cesty. Byl totiž prohnáný jako Tabákí, smělý jako divoký buvol a neurvalý jako raněný slon. Hlas měl však hebký jako med lesních včel, kanoucí po stromě, a kůži hebký než prachové peří.

„Akéla a svobodný lide,“ zavrňel, „nemám tu co pohledávat. Když se však vyskytne pochybnost, má-li se nějaké novorozené zabít, nebo ne, podle zákona džungle je možno život mláděte vykoupit. Kdo ho smí nebo nesmí vykoupit, to v zákoně nestojí. Mám pravdu?“

„Správně! Správně!“ poznamenali mladí vlci, ti mají pořádl. „Vyslechněte Baghíru. Mládě se dá vykoupit. Tak zní zákon.“

„Mluvit tu nemám právo, to vím, dovolíte mi tedy?“

„Jen mluv,“ ozvalo se jich asi dvacet.

„Zabíjet holátko je hanba. Až vyroste, třeba si na něm víc smlsnete. Bálu se za ně přimluvil. Jestli podle zákona přijmete člověčí mládě za své, já k Báluovu slovu přidám tučnou, právě zabitého býka, leží necelou míli otud. Co tomu říkáte?“

Po tuctech se vlci rozhlaholili. „Nám je to jedno. Zahyne za zimních dešťů. Upeče se na slunci. Holý žabák nám neublíží. Jen ať běhá se smečkou. A kde je, Baghíro, ten býk? Přijmeme mládě.“ Znovu zaskučel Akéla: „Dobře se dívejte - dobře se, vlci, dívejte.“

Mauglí byl zaujat oblázký. Jeden po druhém k němu vlci přistupovali a prohlíželi si ho, ale on si jich nevěšmal. Nakonec se všichni rozběhli z kopce za zabíjím býkem. Zbyli tam jenom Akéla, Baghíra, Bálu a Mauglího vlčí rodina. Do noci se stále ozýval Šér Chánův řev. Tygr zuřil, že mu Mauglího nevydali.

„Jen si řvi,“ utrousil pod vousy Baghíra, „jakože vím, kdo to je člověk, jednou tě to holátko naučí řvát na jinou notu.“

„Dobře jsme učinili,“ řekl Akéla. „Lidé a jejich mláďata jsou chytrí. Třeba nám bude prospěšný.“

„Jakkap by ne, v nouzi nám bude prospěšný. Věčně vodit smečku, na to se nikdo těšit nemůže,“ řekl Baghíra.

Akéla ani nemukl. Myslil na osud vůdce smečky, když pozbuje síly a zeslábné: nakonec ho vlci zabijí. Potom se objeví nový vůdce - také jeho časem zabijí.

„Odved’ si ho,“ řekl tátovi Vlkovi, „a vštip mu, co má vědět příslušník svobodného lidu.“

Za jednoho býka i na Báluovu přímlovu přijali tedy Mauglího do séonijské vlčí smečky.

Nic naplat, musíte přeskocit nějakých deset až jedenáct let a jenom si domyslet, co úžasného Mauglí za tu dobu mezi vlky prožil, protože popsat to by vydalo na mnoho a mnoho knih. Vyrostl mezi mláďaty. Než z něho byl chlapec, vlčata ovšem dávno dospěla na vlky. Řemeslu ho učil táta Vlk a kdeco mu v džungli vysvětloval. Každé zašustění trávy, každý závan horkého letního vzduchu, každé sovi zahoukání, každé škrábnutí drápků nedopřýra, hovějícího si na stromě, každé zašplouchání rybičky, vyskakující v tůni, bylo Mauglímu nakonec stejně běžné, jako je obchodníkovi chod jeho kanceláře. Když se zrovna neučil, zdríml si, potom se najedl a znovu usnul. Když se zašpinil nebo uhlál, zaplavil si v lesních tůních. A když dostal chuť na med (od Bálu věděl, že med a ořechy jsou stejná pochoutka jako syrové maso), vyšplhal se pro něj. Naučil se to také od Baghíry. To si Baghíra uleh na větev a lálal ho k sobě: „Jen pojď, bratříčku.“ Zprvu se Mauglí držel pevně jako lenochod, potom však lítal směle z větve na větev jako šedá opice. Ve shromáždění smečky zasedal na Poradní skále. Tam zjistil, že když se na některého vlka upřeně zahledí, vlk chtěl nechtěl sklopí zrak. Bavil se tedy tím, že na ně upřeně zíral. Jindy zas vyťahoval přátelům z tlapek dlouhé trny. Od trnů a od klišat vlci hrozně vystojí. V noci se pouští z kopce do obdáné krajiny a všetečně nakukoval vesničánům do chýší. Lidem však nedůvěřoval. Jednou mu Baghíra ukázal v džungli dřevěnou skříňku s železy. Byla chytře zakryta, málem do ní šlápl. Baghíra mu vysvětlil, že je to past. Nejraději chodil s Baghírou do horké tmavé hloubi lesa, celý dřímotný den tam prospal a v noci pozoroval Baghíru, jak zabíjí. Z hladu zabíjel Baghíra kdeco kolem a Mauglí to dělal po něm - až na jednu výjimku. Jakmile přišel do rozzumu, od Baghíry se dověděl, že na dobytek nesmí sáhnout, protože si ho smečka vykoupila za cenu býčího života. „Patří ti celá džungle,“ řekl Baghíra, „zabíjej si všechno, nač ti síla stačí, ale protože tě vykoupil býk, žádné dobytce, ať mladé či staré, nesmíš zabíjet. Tak zní zákon džungle, Mauglí.“ Mauglí ho byl poslyšen.

A tak sílil a sílil: tak sílí jen chlapec, který s učením nemá starosti a myslí jenom na jídlo.

Několikrát ho Vlčice varovala, aby Šér Chánovi moc nevěřil, jednou ze stejné masy Šér Chána zabít. Více, ten by takovou výstrahu nepustil z hlavy, ale Mauglí na ni zapomínal, vždyť byl pouhý chlapec - umět nějakou lidskou řeč, sám by si byl ovšem říkal vlk.

Šér Chán se mu v džungli stále pletl do cesty. Akéla zestál a zchřádl a chromý tygr si zatím ve smečce pilně předcházal mladší vlky. Ti se za ním táhli a dojíždali zbytky. Kdyby si byl Akéla troufl náležitě uplatnit svou moc, však on by jim to netrpěl. Šér Chán jim pochleboval, jak to, že se takoví mladí lovci dávají vést skomírajícím vlkem a člověčím mládětem. „Ve shromáždění prý si netroufáte hledět mu do očí,“ říkal jim Šér Chán a mladí vlci jen zavrčeli a zježili štětiny.

Věděl o tom Baghíra, ten měl oči a uši všude, a několikrát Mauglímu důtklivě domlouval, že ho Šér Chán jednou zabije. Mauglí se tomu jen smál: „Mám smečku a mám tebe. I ten líný Bálu se možná kvůli mně rozmáchné. Co bych se bál?“

Byl parný den a tu dostal Baghíra nápad - už předtím něco za slechl, nejspíš od dikobraza Sáhího. Byl s Mauglí hluboko v džungli, hlavou se mu chlapec opíral o krásnou černou srst: „Kolikrát jsem ti, bratříčku, říkal, že máš v Šér Chánovi nepřítele?“

„Tolikrát, kolik je na tamhleť palmě ořechů,“ řekl Mauglí, on totiž neuměl počítat. „To je toho. Chce se mi spát, Baghíro, a Šér Chán má dlouhý ohon a moc řeči

- jako páv Mór.“

„Na spaní není čas. Ví o tom Bálu. Ví o tom já. Ví o tom smečka. Ví o tom i bláhovoučký srnec. Však ti to Tabákí řekl.“

„Cheche,“ zasmál se Mauglí. „Nedávno za mnou Tabákí přišel, nadával mi, že jsem nahatě člověčí mládě, ani na vyrývání buráček prý se nehodím. Popadl jsem Tabákího za ohon a dvakrát jsem jím praštil o palmu, aby se naučil slušnosti.“

„To bylo bláhové. Tabákí je sice pletichář, ale něco důležitého by ti byl řekl. Jen otevři oči, bratříčku. Zabít tě v džungli, to si Šér Chán netroufá. Jenže Akéla, pama-tuj, je staříček. Jednoho dne už nesklouká a přestane být vůdcem. Z vlků, kteří si tě tehdy prohlídli, když ses poprvé octl v shromáždění, mnozí také zestárlí a mladí vlci si dali od Šér Chána namluvit, že člověčí mládě nemá ve smečce co pohledávat! Zakrátko dospěješ v muže.“

„A to nesmí muž běhat za svými bratry?“ namítl Mauglí. „V džungli jsem se narodil, zákona džungle jsem poslušný a mezi našimi vlky se nenajde ani jeden, abych mu nebyl vytáhl trn z tlapy. Vždyť jsou to mi

bratři!“ Baghíra se protáhl a přivlel oči. „Sáhni mi, bratříčku, pod čelist.“ Mauglí k němu napřáhl silnou hnědou ruku a pod hebounkou bradou, kde měl Baghíra mohutné naběhlé svaly, zarostlé hladkou srstí, nahmatal lysinku.

„Nikdo z celé džungle neví, že mám na sobě já, Baghíra, tuto památku - památku po obojku. A přece u lidí jsem se, bratříčku, narodil a u lidí mi umřela matka - v kleci královského paláce v Udajpuru. Jen proto jsem tě tenkrát ve shromáždění vykoupil, byl jsi ještě holátko. Ano, také já jsem se narodil u lidí. Džungli jsem okem nespatil. Přes mříže mě krmili ze železné pánvice a tu jednou v noci jsem si uvědomil, že jsem Baghíra - že jsem pardál -, a ne něčí hračka. Hloupý zámek jsem jediným máchnutím pracky urazil a tak jsem upláchl. A protože jsem obeznámen s lidskými zvyky, stal se ze mě ještě větší postrach džungle, než je Šér Chán. Je to tak, nebo ne?“

„Ano, je,“ řekl Mauglí. „Baghíry se bojí celá džungle - kromě Mauglího.“

„Copak ty, ty jsi člověčí mládě,“ řekl vládně černý pardál. „Já jsem se vrátil do džungle, a tobě zas nezbude, než se vrátit k lidem - k svým bratrům - jestli tě ve shromáždění nezabijí.“

„Proč - pročpak by mě měli zabít?“ řekl Mauglí.

„Podívej se na mě,“ řekl Baghíra. Mauglí se mu upřeně zahleděl do očí. Za chvilku odvrátil mohutný pardál hlavu.

„Proto,“ řekl a prackou rozhrábl listí. „Ani já ti nedokážu hledět do očí, a to jsem se, bratříčku, narodil u lidí a mám tě rád. Ostatní tě nenávidí jen proto, že nesnesou tvůj pohled, protože jsi moudrý, protože jsi jim vytáhl trny z nohou - protože jsi člověk.“

„To jsem nevěděl,“ zasmušil se Mauglí a svařtil husté tmavé obočí.

„Jak zní zákon džungle? Nejprve udeř a potom mluv. Už z toho, že jsi neopatrný, vidí, že jsi člověk. Buď moudrý. Mám tušení, že až zas mine Akéla kořist - a při každém lovu mu dá víc práce skolit srnec -, smečka se vrhne na něho a na tebe. Z celé džungle se shromáždí na skále, a potom - a potom - už to mám!“ poskočil Baghíra. „Pospěš do úzlabiny k lidským chýším a seber tam nějaký Rudý květ, jaký si tam pěstují, abys měl ve chvíli potřeby silnějšího přítele, než jsem já nebo Bálu nebo ti příslušníci smečky, kteří tě mají rádi. Přines si Rudý květ.“

Rudý květ, to myslel Baghíra oheň. Žádný tvor v džungli ho správně nepojmenuje. Šelmy se ho ukrutně bojí a vymýšlejí pro oheň steré opisy.

„Rudý květ?“ řekl Mauglí. „Co jim za soumraku roste před chýsemi? Přinesu ho.“

„Tak mluví člověčí mládě,“ řekl hrdě Baghíra. „Pamatuj, že roste v hrncích. Honem nějaký přines a pro případ potřeby si ho schovej.“

„Dobrá!“ řekl Mauglí. „Už jdu. Ale víš to jistě, milý Baghíro, - paží mu obemkl nádhernou špi a zahleděl se

mu do velikánských očí - „víš to jistě, že to spískal Šér Chán?“

„Při uraženém zámku, který mi pomohl na svobodu, vím to jistě, bratříčku.“

„Při býku, kterým jsi mě vykoupil, však já to Šér Chánovi splatím i s úroky,“ řekl Mauglí a skokem byl pryč.

„Muž, pravý muž,“ řekl si Baghíra a znovu ulehl. „Ach Šér Cháne, ten tvůj lov na žabáka před deseti lety, to byl lov neblahý!“

Mauglí se hnál přes celý les, běžel jako divý, až mu srdce žhnulo. Když pak doběhl ke slují, zdvihla se večerní mlha. Nabral dech a pohlédl do úžlabiny. Vláčata byla na lovu, ale podle jeho oddychování až z druhého kouta sluje Vlčice usoudila, že žabáčka něco trápí. „Copak, synáčku?“ ozvala se.

„To jen Šér Chán zas zvaný jako netopýr,“ houkl na ni. „Dnes v noci budu lovit v oranici.“ A už se dral houštím k říčce, protékající úžlabinou. Tam se zarazil. Uslyšel, jak šteká lovicí smečka, jak bučí pronásledovaný srnec a jak funí, když ho zahnal do úzkých. A tu zaskučeli zlovlné a škodolibé mladí vlci. „Akélo! Akélo! Ukaž, Samotáři, kolik máš síly. Uhněte z cesty vůdci smečky! Skoč, Akélo!“

Vlk samotář asi skočil a minul kořist. Mauglí zaslechl, jak cvakl zuby a jak zafuněl, když ho Sámbar kopl, až se překotil.

Mauglí nečekal a uhaněl dál. Doběhl na obilné lány, kde žili vesničané, a štekot za ním slábl.

„Baghíra měl pravdu,“ řekl bez dechu a u okna chýše se zahrabal do kupy krmiva. „Zítra se rozhodne o Akélovi i o mně.“

Přítiskl obličej až k oknu a pozoroval v krbu oheň. Viděl hospodyni, jak v noci vstává a přikládá nějaké černé hroudy. Zrána padla bílá a studená mlha, a tu zahlédl nějaké dítě, jak bere do ruky proutěný košík, zevnitř vymazaný hlínou, kousek po kousku do něho nabírá žhavé uhlíky, potom si je strká pod halenu a jde do chléva poklidit krávy.

„To je toho!“ řekl si Mauglí. „Co bych se bál, když to dokáže takové mládě.“ Rázným krokem zahnul za roh, vyčíhal chlapce, vzal mu hrnek z ruky a zmizel v lese. Chlapec se rozplakal.

„Jsou docela jako já,“ říkal si Mauglí, a jak to předtím viděl u ženy, foukal do hrnku. „Když to nenakrmím, tak mi to uhynie.“ A nasypal na tu horkou věc větvičky a suchou kůru. Ve strání potkal Baghíru, na kožíšku se mu jako démanty třpytila ranní rosa.

„Akéla minul kořist,“ řekl pardál. „Už včera ho chtěli zabít, ale ty jsi jim chyběl. Hledali tě na kopci.“

„Byl jsem v oraních. Jsem připraven. Hle!“ Mauglí mu přistrčil hrnek s ohněm.

„Dobrá. Viděl jsem, jak do toho lidé strkali suchou větvičku a na konci větvičky jim rázem vypučel Rudý květ. Nebojíš se?“

„Ne. Co bych se bál. Jestli se mi to jen nezdá, teď si vzpomínám: než se ze mě stal Vlk, ležel jsem vedle Rudého květu a bylo mi teplo a při jemné.“

Celý den proseděl Mauglí ve slují, hlídal hrnek s ohněm, na zkoušku do něho strkal suché větvičky. Našel tu pravou větvičku, a když pak za ním navečer přišel do sluje Tabákí a hrubě mu vyřizoval, že má přijít na Poradní skálu, rozřehtal se, až vzal Tabákí do zaječích. Se smíchem odešel pak Mauglí na Poradní skálu.

Samotář Akéla ležel vedle svého skaliska, bylo to znamení, že vůdce smečky bude někdo jiný, a Šér Chán s družinou vlků, kterým přenechával zbytky jídla, si okázale vykračoval a přijímal lichotky. Baghíra ulehl vedle Mauglího. Hrnek s ohněm držel Mauglí mezi koleny. Když se všichni shromáždili, ujal se slova Šér Chán. Dokud Akéla překypoval silou, nikdy se toho neodvážil.

„Nemá na to právo,“ zašeptal Baghíra. „Pověz jim to. Šér Chán je psi plemeno. Hned se poleká.“

Mauglí se skokem vztyčil. „Svobodný lide,“ vykřikl, „copak vede smečku Šér Chán? Co nám má tygr do toho co mluvit, kdo bude naším vůdcem?“

„Vždyť se vůdcovství uprázdnilo a požádali mě o slovo -“, spustil Šér Chán.

„Kdo?“ řekl Mauglí. „Copak jsme nějakí šakali, abychom se hrbili před tímhle řezníkem dobytka? O vůdcovství ve smečce rozhoduje smečka sama.“

Ozvalo se hulákání: „Mlč, člověčí mládě!“ „Jen ať mluví. Vždyť zachovával náš zákon.“ Nakonec pak zahrňali stařešinové smečky: „Ať mluví Mrtvý vlk.“ Když mine vůdce smečky kořist, dokud žije - a to dlouho netrvá -, říkají mu Mrtvý vlk.

Malátně zdvihl Akéla starou hlavu: „Svobodný lide, a vy také, Šér Chánovi šakali, dvanáct let jsem vás vodil od kořisti ke kořisti a nikdo se za tu dobu nezmrzčil a nepadl do pastí. Tentokrát mi kořist unikla. Sami víte, jak jste to nastavili. Víte, že jste mi nadehnali mladíčkého srnce, aby bylo vidět, jak jsem slab. Chyťte jste to provedli. Máte právo zabít mě tady na Poradní skále. Ptám se tedy, kdo předstoupí a připraví o život Vlka samotáře. Podle zákona džungle je mým právem, abyste předstoupili jeden po druhém.“

Zavládl ticho, žádnému vlkovi se nechtělo ubít Akélu. Tu zařval Šér Chán: „Co je nám po tom bezzubém hlupákov. Stejně ho čeká smrt. Člověčí mládě žije už moc dlouho. Svobodný lide, je mou kořistí od samého počátku. Vydejte mi je. Už mě to bláznovství s člověčím vlkem omrzelo. Deset let tady v džungli překáží. Vydejte mi člověčí mládě, nebo tady budu lovit pořád a jedinou kůstku vám nedám. Je to člověk, lidský tvor, nenávidím ho až do morku kostí!“

Dobrá polovina smečky zahulákala: „Člověk! Člověk! Co mezi námi člověk pohledává? Ať táhne po svých.“

„A poštve na nás vesničany, co?“ zahlaholil Šér Chán. „Ba ne, raději mi to vydejte. Je to člověk, nikdo mu nedokáže pohledět do očí.“

Znovu zdvihl Akéla hlavu a řekl: „Jídal s námi. Spal s námi. Naháněl nám zvěř. Zákon džungle v ničem neporušil.“

„A býkem jsem za něho zaplatil, když jste ho přijali mezi sebe. Býk má nevalnou cenu, ale za svou čest bude Baghíra bojovat,“ řekl hebounkým hlasem Baghíra.

„Býkem jsi zaplatil před deseti lety!“ zavrčela smečka. „Co je nám po kostech starých deset let?“

„A také po záruce?“ Baghíra vycenil bílé zuby. „To si říkáte svobodný lid!“

„S lidem džungle nemůže člověčí mládě běhat,“ zahuláká Šér Chán. „Vydejte mi je!“

„Je náš bratr, i když ne pokrevní,“ znovu se ujal slova Akéla, „a vy byste ho chtěli zabít. Ba věru, žiju už příliš dlouho. Jedni se živíte dobytkem, druzí zase z Šér Chánova návozu za temné noci chodíte až na práh k vesničanům a kradete jim děti. Jak patrně, jste zbabělci a k zbabělcům teď mluvím. Umřít musím, to je jistě, můj život je bezcenný, jinak bych vám ho nabídl za člověčí mládě. Ale pro čest smečky - jste bez vůdce a na tuhle malíčkost zapomínáte - pusťte člověčí mládě, ať jde po svých, a já vám za to slibuji, že ve chvíli smrti jediný zub na vás nevycením. Umřu bez boje. Zachráním smečce nejméně tři životy. Na víc mi nestačí síla. Jestli souhlasíte, aspoň té hanby vás ušetřím, že byste zabili bratra, který nic neprovedl - bratra, kterého jste podle zákona džungle na přímluvu a za výkupné přijali do smečky.“

„On je to člověk - člověk - člověk!“ zaskučela smečka a z větší části se shlukla kolem Šér Chána. Ten už mrskal ocasem.

„Teď záleží všechno na tobě,“ řekl Baghíra Mauglímu. „My se za tebe můžeme jen rvát.“

Mauglí povstal - v dlaních hrnek s ohněm. Napřáhl paže a před celým shromážděním zív. Lomcoval jim vztek i žal. Po způsobu vlčím mu vlci nikdy nedali znát, jak ho nenávidí. „Slyšte,“ křikl. „Dost už tohoto psiho žvástu. Že jsem člověk (být po mém, byl bych ovšem zůstal vlkem až do smrti), to jste mi dnes večer řekli mnohokrát. Máte pravdu. Řeknu vám, jak se na člověka sluší, nejste už pro mě bratři, ale sag (psi). Co uděláte, nebo neuděláte, to nezáleží na vás. Záleží to jen na mně. Aby to tady bylo všem jasné, přinesl jsem si kousek Rudého květu, kterého se vy, psi, tolik bojíte.“

Hrnek s ohněm hodil na zem. Od žhavých uhlíků vzplanul suchý mech a celé shromáždění zděšeně couvalo před šlehajícími plameny.

Suchou větev strčil Mauglí do ohně, až halouzky chytly a zapraskaly, a uprostřed přikrčených vlků ji zamával nad hlavou.

„Ted jsi ty pánem,“ pošeptal mu Baghíra. „Zachraň Akélu. Byl ti vždycky přítelem.“

Zasmušilý starý vlk Akéla, který jakživ nežádal o milost, vrhl na Mauglího prosebný pohled. Chlapec tam stál nahý, s hřívou až na ramena, v ruce planoucí větev, v jejíž záři se mňaly a poskakovaly stíny.

„Dobrá,“ řekl Mauglí a zvolna se rozhlédl kolem dokola. „Že jste psi, to vidím. Odcházím od vás k svým rodákům, ačli to jsou mí rodáci. Džungle je mi uzavřena, nezbyvá mi, než zapomenout na to, že jsem se s vámi družně stýkal. Ale zachovám se milosrdněji než vy. Jsem váš bratr, i když ne pokrevní. Až se tedy octnu mezi lidmi, slibuji vám, že vás nezradím, jako jste zradili vy.“ Kopl do ohně, až se jiskry rozléty. „My ze smečky proti sobě válčit nebudeme. Ale než odejdu, musím tady ještě splatit dluh.“ Rázným krokem přistoupil k Šér Chánovi, pitomě mžourajícimu do plamenů, a popadl ho za chmýří na bradě. Pro jistotu šel Baghíra za ním. „Vstaň, pse!“ křikl Mauglí. „Vstaň, když s tebou mluví člověk, nebo ti podpálím kožich.“

Šér Chán schlpl uši a zavřel oči, planoucí větev trčela totiž přímo před ním.

„Když už mě tenhle zabíječ dobytka nezabil, dokud jsem byl mládě, zabije prý mě ve shromáždění. Takhle, takhle bijeme psy, když dospějeje v muže. Jen hni, Langrá, vousem, a vrazím ti Rudý květ do chřtánu!“ Větví zbil Šér Chána po hlavě a tygr samým strachem kňoural a kňučel.

„A teď se klid, ty žíhaná kočko džungle! Až zas přijdu na Poradní skálu, jak se na muže sluší, pamatuj, že tam přijdu s Šér Chánovou kůží na hlavě. A dále, Akéla si bude žít klidně dál. Nezabijete ho, protože tomu nechci. A co mi tady ještě sedíte s vyplazeným jazykem a tváříte se jako nevímco - a zatím jste psi, však já vás poženou. Klidte se!“ Koneček větve prudce završel, Mauglí se rozháněl kolem dokola vpravo i vlevo, jiskry propalovaly vlkům srst, a vlci se s vytím rozutekli. Nakonec tam zbyl jen Akéla, Baghíra a s nimi nějakých deset vlků, kteří zůstali Mauglímu věrní. A tu se v Mauglího něco rozbolelo, jakživ takovou bolest nepocítil, usedavě se rozplakal, až mu slzy tekly po tvářích.

„Co to? Co to?“ řekl si. „Nechce se mi z džungle a nevím, co to je? To umírám, Baghíro?“

„Ne, bratříčku. Jsou to slzy, jaké lidé prolévají,“ řekl Baghíra. „Jak vidím, nejsi už člověčí mládě, ale muž. Džungle je ti opravdu navždy uzavřena. Jenom je nech téci. Jsou to pouhé slzy.“ Mauglí plakal, až mu srdce usedalo; jakživ si tak nepoplakal.

„A teď půjdu za lidmi,“ řekl si. „Ale nejprve se musím rozloučit s mámou.“ Odešel do sluje, v níž žila s tátou Vlkem, a vyplakal se na srsti. Žalostné do toho skučelo čtvero vláčat.

„Nezapomenete na mě?“ řekl Mauglí.

„Jakživ nezapomeneme, pokud dokážeme sledovat stopu,“ řekla vláčata. „Až z tebe bude člověk, přijď za námi na úpatí kopce a budeme si povídat. A v noci přijdeme zas my za tebou do obilných lánů a budeme si s tebou hrát.“

„Přijď brzo!“ řekl táta Vlk. „Ach, brzo zas přijď, moudrý žabáčku; matka i já stárnem.“

„Přijď brzo, ty můj nahatý synáčku,“ řekla máma Vlčice. „Poslyš, lidský tvore, měla jsem tě raději než svá mláďata.“

„Toť se ví, že přijdu,“ řekl Mauglí. „A až přijdu, rozprostřu na Poradní skále Šér Chánovu kůži. Nezapomenete na mě. A taky jiným v džungli řekněte, aby na mě nezapomněli.“

Za ranního rozbřesku krácel pak Mauglí sám a sám z kopce za tajemnými tvory zvanými lidé.

PŘEČETLI JSME ZA VÁS...

V této rubrice bychom vám rádi nabídli příležitost seznámit se s významnými divadelními teoretiky a praktiky, jejichž jména jsou spojena s nejrůznějšími hereckými systémy, které vznikaly v průběhu 20. století. Zároveň se pokusíme nabídnout i jisté propojení těchto divadelních systémů se systémem dramatické výchovy.

Inspirací k tomuto tematickému zaměření všech následujících čísel Deníku Dětské scény nám je návštěva lektorky Christel Hoffmannové, která se zabývá využíváním principů epického divadla Bertolta Brechta v práci s dětmi.

Postupně vám budeme předkládat materiály k těmto světovým divadelním osobnostem: Konstantin Sergejevič Stanislavskij, Michail Čechov, Bertolt Brecht, Jerzy Grotowski, Augusto Boal, Eugenio Barba a Peter Brook.

V prvním čísle Deníku Dětské scény začínáme, jak jinak, Konstantinem Stanislavským.

Konstantin Sergejevič Stanislavskij (1863-1938)

K. S. Stanislavský byl ruský režisér, herec a divadelní teoretik. Společně s Vladimírem Němirovičem Dančenkem (1858-1943) založil v roce 1898 Moskevské umělecké divadlo (MCHT). V tomto divadle se snažil uskutečňovat své pojetí divadla jako umělecky pravdivého zobrazení skutečnosti. Jako herec si uvědomoval neúnosnost herecké praxe své doby. Oborové herectví, spojené s řemeslností, vyumělkovaností a přepjatostí, zatlačilo do ústraní herce jako tvůrce a potlačilo jeho prožitek a autenticitu. Shledal, že cesta k individuálnímu a sdílitelnému výrazu vede právě přes spontánní projev vlastních citů a pocitů, vnitřní angažovanost a potřebu nechat tuto angažovanost projevit v její intuitivní síle, aniž by se nechala ovlivnit či dokonce proměnit ve vnější napodobivé (konvencí určené) gesto. Z oscilace mezi spontánním výrazem vycházejícím z prožívání herce a jeho vnějším projevem vychází Stanislavského úvaha o psychofyzické jednotě. Všechny fyzické a psychické prostředky musí být zaměřeny na to, co se odehrává v nitru ztvárňované postavy.

Stanislavskij začal v MCHT formovat novou metodu, která měla odstranit řemeslné návyky a hru podle návodů z příruček a měla ji nahradit hercovým prožíváním. Herec svým prožitkem dodává roli nejen vnější životnost, ale především ji obdařuje vnitřním životem. Herec netvoří pouze na zkouškách, ale i představení je nedílnou součástí tvorby, kdy je divák účastníkem a svědkem hercova tvůrčího aktu. Stanislavského systém se tak orientuje na psychologickou koncepci, vycházející z předpokladu, že v člověku jsou zastoupeny všechny lidské vlastnosti, které se projevují podle toho, v jaké situaci se člověk právě nachází. Základní tezi systému je možno formulovat takto: *podvědomé prostřednictvím vědomého.*

Metody vedení herců k organickému jevištnímu jednání

Tvůrčí proces začíná analýzou dramatu, nalezením základního motivu, který se stává hlavním úkolem dramatu a role. Tento hlavní úkol prostupuje všechny situace v dramatu a do značné míry určuje, jaké bude jednání v těchto

situacích (průběžné jednání). Aby toho byl herec schopen, musí v sobě probudit inspirovaný stav existující (otevřený dialogický postoj jako prázdný spontánní tvořivost), který zaručuje, že herec na scéně nebude hrát, ale existovat, tj. začne přirozeně jednat. „Existuji znamená, že jste se postavil do středu smyšlených okolností, že se cítíte být ve světě představovaných věcí, představovaného života a že začínáte jednat sám za sebe a ze sebe.“ (Lukavský 1978: 28). K tomu je zapotřebí svalové uvolnění, aby herec neplýtl silami. Dále je zapotřebí soustředění. Herec nemá vnímat diváky, nemá se jimi nechat rozptylovat, pouze je má periferně vnímat. Herec se má soustředit na kontakt a jednání s partnerem. Herec si vytváří *okruh veřejné samoty*. V tomto okruhu je vždy přítomen hlavní objekt jeho pozornosti (partner nebo předmět), s nímž navazuje dialogický kontakt. V této interakci jsou v pozornosti všechny hercovy smysly, herec podněcuje k účasti představivost, paměť, rozum, vůli i emoce. Emoce se dají vyvolat jen skrze představivost, fantazii a emocionální paměť. Aby se svět na jevišti stal pro herce uvěřitelný, je důležité, aby herec byl schopen a ochoten uvěřit v jiné světy, aby je považoval za pravdivé a samozřejmé. Proto Stanislavskij zavádí pojem *kdyby* (*magické kdyby*), které umožňuje herci přistoupit k daným okolnostem jako k pravdivému a reálnému nastínění situace, ve které má jednat. Herec si roli člení na drobné části a pro každou z nich si určí volný úkol. Úkoly se skládají do celkové kompozice nebo partitury jednání, v níž je obsažen *hlavní úkol a průběžné jednání* (podle Hyvnara 2000: 22-24).

Dané okolnosti jsou vlastně rozpracováním *kdyby*, rozvíjejí potenciál, který je v *kdyby* uložen. Herec všechny tyto podrobnosti musí brát na zřetel, musí jim uvěřit a opravdovost citů pak vyplyne sama. Dané okolnosti konkrétně tvoří: „fabule hry, její fakta, události, čas a místo děje, životní podmínky, režijní a herecké pojetí, inscenace, výprava, kostýmy a rekvizity, světla a zvuky atd.“ (Lukavský 1978: 25).

Stanislavskij se snaží nabídnout hercům neprostředkované zkušenosti s životními úděly lidí, které mají na scéně ztvárnit. Na scéně pak Stanislavskij hercům pomáhá autentickými předměty, které mají hercům propojit reálný život s životem na scéně. Hledá s herci biografie postav, hledá jejich motivy v minulosti a tím pomáhá herci uvěřit v reálnost rozkrývané postavy. Postava existuje před i po výstupu, nepřestává existovat; herec musí nalézt uchopení a znázornění postavy jako celku, který pak prezentuje před diváky. Herec tak prochází minulostí postav, snaží se pochopit jejich dilemata, jejich situaci, ve které se nacházejí. Tím vzniká podtext herecké akce, který se na scéně stává zjevným právě tím, že si je herec vědom těchto skrytých významů a motivuje jimi své jednání a práci s rekvizitami.

Stanislavského vnitřní techniky prožívání mají nejedno úskalí. Zásadní je to, které si uvědomil sám Stanislavskij, když se zabýval vyvoláváním emocí prostřednictvím představivosti. Významné je, aby představa byla sugestivní, tedy aby bezprostředně nutila k činnosti. A tuto sugestivnost musí herec právě získat, uvědomit si, že bez ní je vše marné, že bez ní není možné dostat se do stavu existující. Dalším problémem

je tzv. emocionální paměť. Stanislavskij hledal cestu k vyjádření emocí přes svalové a nervové automatismy. Při svalových automatismech herec necítí a jedná pouze na základě svalové paměti. Při nervových automatismech herec nejdříve prožívá, ale pak na organický proces zapomíná a snaží se vyprovokovat emoci nejrůznějšími nepřírozenými způsoby. Jako východisko z této slepé uličky zvolil toto poučení: *jediné správné je nestarat se o cit sám, ale o podmínky, z kterých vznikl a které prožitek vyvolaly.* (podle Hyvnar 2000: 27).

Stanislavskij proto začal prozkoumávat i jinou oblast, která má herci pomoci emoce vyvolávat, a tou je fyzické jednání. Metodou fyzických jednání se začal zabývat ve dvacátých letech minulého století. Chtěl s její pomocí překonat problémy, které vznikaly při využívání emocionální paměti. Stanislavskij dlouho vycházel z předpokladu organického chování, založeného na pohybu od vnitřního impulsu k vnějšímu výrazu. Později pochopil, že herec přijímá i impulsy zvenku, které naopak vedou dovnitř. Přestal členit role na drobné fyzické úkony a vyznačil základní události, které měli herci improvizovat. Tím hra herců získala autentickou motivaci. Herci tak mohli pocítit pravdu a víru, našli své fyzické uchopení role. A fyzické uchopení role není možné bez alespoň náznaku vnitřní linie prožívání. Přesto Stanislavskij neustále upozorňoval a kladl důraz na vnitřní prožívání.

Stanislavského myšlenky a techniky pro práci s dětmi v dramatické výchově metodicky využíval a velmi dobře teoreticky zpracoval Miloslav Dismán. Základní rozdíl mezi dětským dramatickým projevem a projevem dospělého herce Dismán spatřoval v tom, že dítě není schopno podříditi se všem požadavkům režijním a inscenačním, že se nemůže vzdát spontánní dramatické hry, aniž by ztratilo svou přirozenost a spontaneitu. Proto Dismán vychází z této spontánní hry dítěte, podporuje ji a rozvíjí, aby dítě bylo schopno i v případě práce na jevišti nejen působit přirozeně ale přirozeně i být. K tomu vede cesta jediná, stručně a výstižně popsána takto: „...naučit dítě hrát na scéně znamená odnaučit je „hrát“, předstírat, napodobovat. Nechť i na pódiu a na divadelních prknech dítě zůstává samo sebou – a má-li jednat jinak, než je mu vlastní, ať tuto postavu a situaci „nehraje“, nýbrž ať si „hraje na ni“ (Dismán 1968: 103). Tento názor je obdobný názoru Stanislavského, který kladl důraz na prožívání, tj. na vnitřní stránku jednání, a vnější projev jednání nechával vyplýnout z vnitřních motivací a uvědomování si jich. „Na scéně je třeba jednat. Na jednání spočívá celé dramatické i herecké umění. (...) Na scéně je třeba jednat účelně a produktivně, čili opravdově. (...) Herec nesmí postavy a vášně hrát, musí v postavách a ve vleku vášně jednat.“ (Lukavský 1978: 24).

Vojta Maděryč

Literatura:

DISMÁN, Miloslav, KUBÁLEK, Vratislav: 1968 *Dětský přednes a dramatický projev*. SPN, Praha
HYVNAR Jan: 2000 *Herec v moderním divadle*. Pražská scéna, Praha
LUKAVSKÝ, Radovan: 1978 *Stanislavského metoda herecké práce*. SPN, Praha
STANISLAVSKIJ, Konstantin Sergejevič:

NA SLOVÍČKO S...

... DUCHEM

K. S. STANISLAVSKÉHO

Co nebo kdo Vás vyvolal ze záhrobí?

„Musím říci, že jsem po smrti nedošel klidu. Neustále se o mně vedou sáhodlouhé debaty, kdekdo si bere mé jméno do úst. Takto se opravdu nedá odpočívat v pokoji. Ze záhrobí mě tedy nikdo vyvolávat nemusel, neboť jsem se do záhrobí ještě ani nedostal.“

Proč jste se zjevil zrovna nám a dokonce jste se rozhodl, že nám poskytnete exkluzivní rozhovor?

„Mé důvody jsou prosté. Chci vás pouze varovat, že vás budu chodit strašit.“

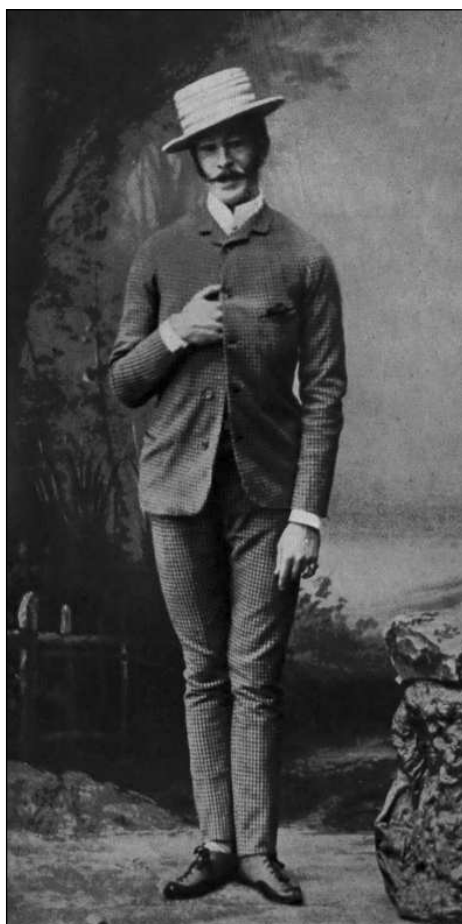
Aha. Snad alespoň v redakci neusneme. Co Vám nejvíc chybí ve Vaší současné formě „existence“. Co berete jako největší újmu a ztrátu oproti životu, který jste vedl za svého života?

„Jako největší újmu беру to, že nemám fyzické tělo. S absencí fyzického těla je totiž spojena nemožnost cokoli prožívat.“

Co si vlastně myslíte o divadle hraném dětmi?

„Je to naprostý nesmysl. Dítě není herec a nikdy se jím nemůže stát, protože se nedokáže přeosobnit.“

Vojta Maděryč

SEZNAMTE SE S LEKTORSKÝM SBOREM PRO RECITÁTORY

OBJEKTIVU SE SNAŽILI SCHOVAT

František

Jiřina

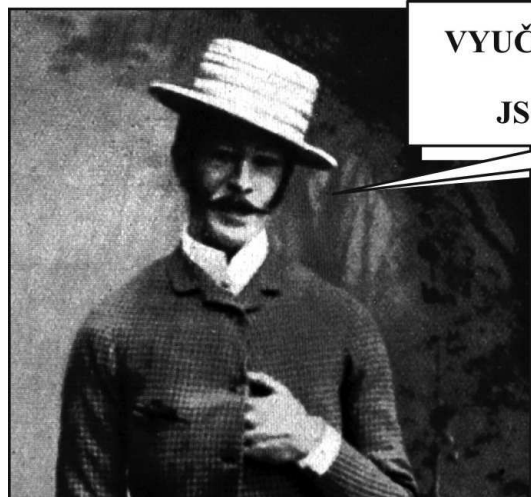

Magda

Jaroslav

TESÁNO DO KAMENE - KONSTANTIN SERGEJEVIČ STANISLAVSKIJ

VYUČUJE-LI UČITEL, JEN ABY SI ZAJISTIL
OBŽIVU, NUDÍ SE JEHO ŽÁCI,
JSOU UNAVENI A SKOMÍRAJÍ S NÍM.

TAKŽE AŽ Z TOHO UČENÍ CHCÍPNU,
TAK TO BUDE DŮKAZ, ŽE TI ŠLO, TY
KRETÉNE KANTORSKÁ, JEN VO
PRACHY!

PODÍVALI JSME SE ZA VÁS...

... DO ČAJOVNY A KAVÁRNY U ČER-
NÉHO DRAKA

V přízemí červené knihovny, tedy správně v Ottendorferově domě, se skrývá další příjemný prostor – čajovna a kavárna v jednom. Tiché místo s vůní dřeva. V obsáhlém čajovém a kávovém lístku najdete všechny čaje, na které si jen vzpomenete, různé druhy kávy, ale i dětské menu, speciality a nabídku arabských vodních dýmek.

Když nemáte co na práci, můžete si v lístku číst o dějinách pěstování čaje, způsobech jeho přípravy v minulosti i dnes. Když se vám naopak nechce moc číst a nechce se vám ani hledat, nač máte chuť, můžete využít stručný výťah z čajového lístku a nechat si doporučit jen z několika druhů čaje.

Prostor je pojat jako evropská čajovna a vychází z charakteristiky samotného domu. Stolečky s židličkami, dětský koutek a jen jeden stůl se sezením na zemi. Sbírká knih o čaji, drobné předměty na prodej a celkem bohatá zásoba čajů. Klid, ticho, parkety a světlo. Hladká krása.

Ceny jsou zde obvyklé – bílý China PAI MU TAN za 55 Kč, ZOGI za 85 Kč a dětské bylinky za 45 Kč., salep za 50 Kč, ruský čaj slazený džemem za 55 Kč, zdravá žitná limonáda Klášterní kvas za 29 Kč. K tomu kuskus ve sladké i slané podobě, toasty a celá řada drobných sladkostí. Mezi speciality podniku patří i několik druhů nápojů z himálajských bylin – zklidňující nápoj pro těhotné ženy či nálev podporující meditační schopnosti.

Vyzkoušejte.

Iva Dvořáková

PROGRAM DĚTSKÉ SCÉNY 2011

SOBOTA 11. ČERVNA

7.00–8.00	snídaně – recitátoři	jídlna SZŠ
8.00–8.30	snídaně – soubory	jídlna SZŠ
8.00–8.45	dílny pro recitátory 2., 3. a 4. kategorie	SZŠ
9.00–12.00	vystoupení recitátorů 4. kategorie	OttD
9.00–13.30	semináře pro dospělé	
	třída A	Fka-aula
	třída B	Fka-učebna 1
	třída C	Fka-knihovna
	třída S	Fka-učebna 2
10.00–11.20	1. blok přehlídky – vystoupení pro veřejnost Šel jsem jednou z Kordoby Tři boty, ZŠ a MŠ Třebotov Když havranům mrznou nohy... Divadýlko na Stráni, ZŠ Na Stráni, Děčín VI Mauglí Áčko, ZŠ Týnská, Třebíč	Fka-sál
11.30–12.15	oběd – soubory	Fka-sál
12.15–13.30	oběd – recitátoři	Fka-sál
13.30–15.00	beseda lektorského sboru s recitátory 4. kat. a jejich doprovodem	jídlna SZŠ
	diskusní klub pro doprovod recitátorů 2. a 3. kat.	jídlna SZŠ
15.30–15.45	dílny pro recitátory 2. a 3. kategorie	muzeum
15.45–17.05	zahájení přehlídky souborů 1. blok přehlídky – vystoupení pro účastníky DS Šel jsem jednou z Kordoby Tři boty, ZŠ a MŠ Třebotov Když havranům mrznou nohy... Divadýlko na Stráni, ZŠ Na Stráni, Děčín VI Mauglí Áčko, ZŠ Týnská, Třebíč	SZŠ
17.15–18.15	diskusní kluby seminaristů	Fka-sál
17.30–18.15	diskuse lektorského sboru s vedoucími souborů	Fka-sál
17.30–19.00	vystupujících v 1. bloku	Fka-sál
	dětský diskusní klub pro děti ze souborů	farní stodola
	vystupujících v 1. bloku	Fka-učebna 3
	otevřený diskusní klub pro děti	Fka-aula
17.45–19.00	večeře – recitátoři	Fka-učebna 2
19.00–19.45	večeře – soubory	
20.00	host přehlídky	
	Kouzelný mlejn aneb Co se mele pod duchnou	Fka-sál
	Loutkové divadlo Střípek, Plzeň	

OZNAČENÍ PROSTOR

Fka - Fabrika Svitavy, **OttD** - Ottendorferův dům, **SZŠ** - Střední zdravotnická škola, **muzeum** - budova Městského muzeum, **farní stodola** - stodola svitavské římskokatolické farnosti, **PZŠ** - ZŠ praktická - budova Speciální základní školy

DENÍK DĚTSKÉ SCÉNY - ČÍSLO 1.

Redakce: Iva Dvořáková (šéfredaktorka), Eva Brhelová, Vojtěch Maděryč, Tereza Vivíjalová, Ivo Mičkal (fotodokumentace), Pavel Kocych (ilustrace, sazba a grafická úprava) a Matěj Kocych, redakční čtyřmožec.

Tisk. DTP centrum Svitavy. Redakce sídlí ve 3. patře Fabriky Svitavy. Uzávěrka čísla 1. – 11. 6. 2011 ve 1.30. Vychází 11. 6. 2011 v 10.30. Náklad – 350 ks.